

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Ikimokyklinio ugdymo skyriaus vedėjo
2025 m. liepos 01 d. įsakymu Nr. A-15/25(2.1.4E-IKU)
Reg. Nr. A-15-1360/25

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Viltėnė“ direktoriaus
2025 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-46



VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „VILTĖNĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

**ŽALIOJO PASAULIO LINK:
PATIRIU, PAŽĮSTU, KURIU**

2025 m.
Vilnius

◆ 1. PROGRAMOS BENDROSIOS NUOSTATOS ◆

■ 1.1. Ugdymo teorija ir filosofija. Lopšelio-darželio „Viltinė“ (toliau Mokyklos) proremiasi *ekologinių sistemų teorija* (Urie Bronfenbrenner). Ši teorija praplečia holistinio požiūrio į vaiką sampratą ir teigia visuminį vaiko, kaip žmonių bendruomenės nario, ugdymą. Pabrėžiama, kad vaiko raidą ir ugdymąsi lemia dinamiška aplinka – ne tik tėvai, bendraamžiai ar mokytojai, bet visi drauge veikiantys visuomenės komponentai. Asmens elgsena geriausiai paaiškinama jo natūralioje aplinkoje, kuri yra sudėtinga ir susideda iš tokių aspektų kaip fizinė, socialinė, ekonominė, politinė.

Kita teorinė prieiga, padedanti išgryninti pedagogines praktikas ir susitarti dėl ugdymo programos principų ir pedagogikos – tai *socialinė konstruktyvistinė teorija* (L. Vygotsky). Ši teorija nukreipta į visuminę vaiko raidą (holistinis požiūris). Ji sako, kad sociokultūrinė aplinka (socialinės sąveikos) yra pagrindinis vaiko raidos šaltinis. Vaikas neperima išbaigtos kultūrinės elgesio formos iš suaugusiojo, suaugusysis negali primesti vaikui savo elgesio formų. Vaikas ją kuria bendradarbiaujančios kūrybinės sąveikos metu.

■ 1.2. **Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).** Mokykloje laikomasi šiuolaikinio požiūrio į vaiką ir jo ugdymą(si). Ankstyvajai vaiko raidai būdingas spartus ir netolygus augimas, o kiekvieno vaiko raida ir ugdymasis pasižymi unikaliais bruožais. Mokytojas, dirbantis pagal ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo programą (toliau Mokytojas) ne tik pasitiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, bet ir sudaro sąlygas toms galioms plėtotis. Kiekvienas vaikas aktyviai mokosi sąveikoje su kitais, o taip pat daugelį dalykų atranda pats, savu būdu ir laiku, t.y. ugdo(si) savivaldumą. Mokytojas pripažįsta ir gerbia skirtynes, palaiko vaikų iniciatyvas, nuomonių įvairovę, parinkdamas jiems aktualų turinį ir veiklas. Vaikų mąstymo sinkretiškumas, pasaulio kaip nedalomos visumos matymas suponuoja visuminį požiūrį į ugdymą(si). Vaikams aktyviai veikiant integruojamas fizinis, emocinis, socialinis ir pažintinis ugdymas(is).

Vaikai ugdomi stebėdami, žaisdami, bendradarbiaudami, veikdami spontaniškai, užsikrėsdami patrauklia, malonumą teikiančia veikla ir pagal savo jėgas įsitraukdami į mokytojo organizuotą kryptingą veiklą. Žaismingumas natūraliai būdingas vaiko santykiui su pasauliu, yra viso jo veikimo ir ugdymo(si) bruožas, vaikų kultūros plėtojimo prielaida. Spontaniškas žaismingumas skleidžiasi per vaikų tyrinėjimą ir eksperimentavimą, visavertiškai įgyvendinamas per savarankiškai pačių vaikų kuriamus žaidimus. Vaikai ugdomi, įsitraukę į žaidimus, žaisdami sensomotorinius tyrinėjimo žaidimus, savarankiškai kurdami vaizduote paremtus režisūrinius, siužetinius vaidmenų ir naratyvinius žaidimus. Tikslingai formuojant(is) siauresnius, savitus gebėjimus žaidžiami didaktiniai žaidimai. Ugdymo(si) procese išlaikomas balansas tarp kryptingos ir spontaniškos vaiko veiklos. Svarbus vaiko aktyvus patirtinis ugdymasis. Susidomėję įvairiomis

veiklomis, stebėdami, tyrinėdami, eksperimentuodami, kurdami, dalindamiesi patirtimi, vaikai visais pojūčiais patiria, pajaučia objektus, jų savybes, ryšius, reiškinius ir procesus, atranda tai, kas jiems nauja, gilina supratimą ir plėtoja gebėjimus. Ugdymo(si) procese skatinami šie vaikų patirtinio ugdymosi būdai: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, įkūnytasis ugdymasis, ugdymasis tyrinėjant, kuriant, reflektuojant.

Įtraukties principas programoje realizuojamas per universalaus dizaino mokymuisi prieigą. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamos esminės ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptys: vaiko įsitraukimas į ugdomąją veiklą, sudominant ir sužadinant pozityvias emocijas, gilėjantis supratimas, gaunant ir tyrinėjant informaciją įvairiais būdais, įgytos patirties raiška, savarankiškai sugalvojant idėją, ją įgyvendinant, atspindint ar aptariant rezultatą. Mokykla pripažįsta, kad vaikų įvairovė yra natūralus reiškinys, ši įvairovė yra nuspėjama, o ugdymo(si) barjerai yra ugdymo aplinkoje.

■ **1.3. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės.** Vaikų ugdymas(is) grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymąsi sąlygotomis vertybėmis: vaiko orumas (kiekvieno vaiko unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas); vaiko gerovė (vaikų gerovės pirmumo pripažinimas); saviraiškos laisvė (kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas); lygiavertis dalyvavimas (lygiavertės sąveikos vaikas-mokytojas pripažinimas); lygiateisiškumas ir teisingumas (vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas); pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei (įvairovė suprantama kaip vertybė sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai augti); bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas (pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas); kultūrinis tapatumas (pagarbos savo šalies kultūrai puoselėjimas); gyvenimas darnoje su aplinka (aplinkos tausojimo svarbos supratimas, atsakomybė Žemei ir noras veikti mažinant savo veiklos padarinių neigiamą poveikį aplinkai).

■ **1.4. Vaikų poreikiai.** Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą. Tai *žaidimo poreikis* (laisvė, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybė per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą), *saugumo poreikis* (jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia), *draugysčių poreikis* (jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų), *komunikavimo poreikis* (dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis), *pažinimo džiaugsmo poreikis* (smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti), *kūrybinės saviraiškos poreikis* (tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias

per įvairias veiklas). Programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

■ **1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.** Mokykla atsižvelgia į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą, sukuria lanksčias sąlygas sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai. 2024 m. įsivertinimo duomenys pateikti 1 priede. Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais grindžiamas nuostata, kad kiekviena šalia esanti įstaiga, Vilniaus miesto kontekstas įneša į vaikų ugdymo procesą įvairių aplinkų ir naujų patirčių.

■ **1.6. Regiono ypatumai.** Mokykla įsikūrusi Vilniaus Vilkpėdės mikrorajone. Šalia mokyklos esantis Vingio parkas sudaro puikias sąlygas vaikams stebėti, tyrinėti natūralią gamtą ištisus metus. Vilniaus universiteto botanikos sodo Vingio skyrius – tai augalų pažinimo mokykla, tad kasmet aplankomi ten organizuojami edukaciniai užsiėmimai, stebima parko gamta. Mokyklos bendravimas su šalia esančia Dievo Apvaizdos bažnyčia sudaro sąlygas vaikų dvasiniam ugdymuisi. Vilnius suteikia vaikams labai įvairią mokymosi aplinką. Kartu su mokytojomis, tėvais lankomi įžymūs architektūriniai statiniai, miesto erdvės, muziejai, parkai ir pan. Stebimas aplinkai draugiškas gyvenimas mieste. Atrandamos ne tik gamtos paslaptys Vilniaus mieste, bet įgyjama ir tolerancijos įvairių kultūrų sugyvenimo patirties.

■ **1.7. Mokyklos savitumas.** Mokykloje ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 6 (7) metų. Grupės sudaromos pagal vaikų amžių. Ugdomi ankstyvojo amžiaus (1,5–3 m.), ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai, organizuojamas papildomas ugdymas (teatras, dailė – mokyklos lėšomis; krepšinis, anglų kalba, robotika, pramoginiai šokiai – tėvų lėšomis). Teikiama kvalifikuota logopedo, specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo pagalba.

Mokykla yra VDU ir VU studentų praktinio mokymosi bazė. Aktyviai įgyvendinama ugdančioji ir transformuojančioji mentorystė siekiant ikimokyklinio ugdymo kokybės, naujų teorinių nuostatų ir modernių idėjų įgyvendinimo praktikoje. Siekiama, kad į mokyklą ateitų dirbti jauni žingeidūs, iniciatyvūs, kūrybiški mokytojai.

■ **1.8. Mokykla žengia darnaus vystymosi kryptimi.** Tęsiame ugdymo programos „Mažais žingsneliais link didelių darbų“ (2017) ekologinę kryptį, kurią bendruomenės sutarimu praplėtėme ekonomine (ekonominė žmonių nelygybė, pvz. skurdas), kultūrine (moralinis, etinis, emocinis aspektai) ir socialine (žmogaus teisės, lygybė, taika, kultūrinis identitetas, pagarba kultūrų įvairovei, rasei, religijai) dimensijomis.

Darnaus vystymosi koncepcija - pagrindinė Mokyklos veiklos kryptis, jos savitumas. Ikimokyklinis amžius yra pats palankiausias amžius pradėti ugdyti darnumo ir ryšio su gamta vertybes, suprasti darnumo esminius aspektus ir pagal juos veikti. Siekiama padėti vaikui atrasti darnumą netikėtais būdais, tačiau labai paprastai ir suprantamai. Siekiama ugdyti visos

bendruomenės saikingo ir subalansuoto gyvenimo įgūdžius, priimti gamtai draugiškus sprendimus, o kartu įgyti kompetencijų demokratiškai ir atsakingai prisidėti prie darnaus vystymosi siekių įgyvendinimo. Darnios plėtros priemonių įgyvendinimo Mokykloje pažangios praktikos apima visas sritis – ekonominio, ekologinio, kultūrinio ir socialinio tvarumo plėtotę. Darnios plėtros dėmesio centre – vaiko aktyvios piliečio pozicijos ugdymasis. Ugdoma vaikų pagarba biologinei, socialinei ir kultūrinei įvairovei, atitinkančiais kontekstą būdais ugdomas bendruomeniškumas, taupaus vartojimo įpročiai.

♦ 2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI ♦

Svarbiausi ikimokyklinio ugdymo principai, kurie užtikrina vaiko ugdymosi kokybę:

1. *vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas*. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida;
2. *žaismės principas*. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pagrindinis bruožas, o žaidimas – svarbiausia vaiko veikla, jo gyvenimo būdas;
3. *darnaus vystymosi principas*. Siekiama, kad vaikai jaustų gamtos vientisumą ir harmoniją, jaustų atsakomybę Žemei, suprastų savo veiksmų padarinius aplinkai;
4. *kontekstualumo principas*. Vaikų ugdymasis vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose;
5. *integralumo principas*. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinama vaiko ūgtis, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymosi srityje, vaikų veiklos integralumas;
6. *įtraukties principas*. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;
7. *vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas*. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;
8. *reflektyvaus ugdymosi principas*. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas;
9. *šeimų ir mokyklos partnerystės principas*. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.
10. *ugdymosi ir priežiūros vienovės principas*. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį;

11. *lėtojo ugdymosi*, užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;
12. *sociokultūrinio kryptingumo principas*. Ugdymasis yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

♦ 3. UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI ♦

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, kūrybiškumo, lankstaus mąstymo, darnios pasaulėžiūros (darnaus veikimo), mokėjimo mokytis pradmenis;

Programos tikslui pasiekti būtina įgyvendinti šiuos uždavinius:

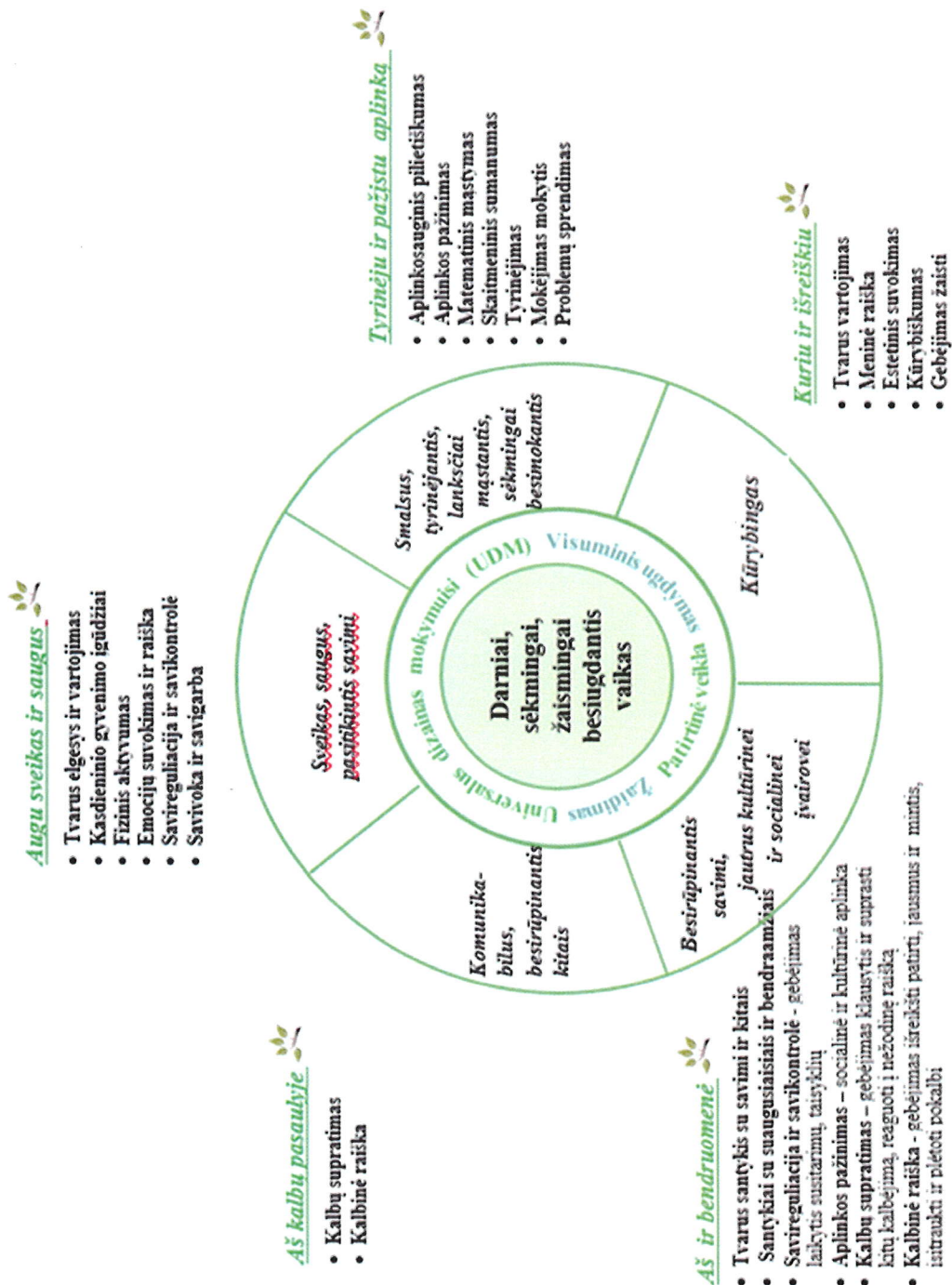
1. Užtikrinti tyrimais ir įsivertinimu grindžiamą ugdymosi procesą kiekvienam skirtingų gebėjimų, poreikių, raidos ypatumų, kultūrų vaikui, vadovaujantis universalios dizaino ugdymuisi principais.
2. Tikslingai ir nuosekliai taikyti vaiko ir mokytojo sąveiką, patirtine veikla, žaidimu grindžiamus ugdymosi metodus į vaiką orientuotame, integraliame, visuminiame ugdymo procese.
3. Kurti saugią, estetišką, stimuliuojančią, praturtintą inovatyviomis priemonėmis bei darnų vystymąsi puoselėjančią ugdymo aplinką, modeliuojant tikslingus, aktualius kontekstus.
4. Tobulinti įtraukiojo ugdymo procesus, sudarant sąlygas visiems vaikams nepriklausomai nuo jų amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos ir kt. skirtumų, sėkmingai ugdytis.
5. Ugdytis saikingo ir subalansuoto gyvenimo įgūdžius, priimti tikslingus, gamtai draugiškus sprendimus.
6. Tobulinti vaikų pasiekimų ir pažangos stebėsenos bei dokumentavimo sistemą užtikrinant kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę.

Kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partnerystė grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais, vietos bendruomene, atsižvelgiant į vaiko gerovei aktualius šeimų, bendruomenės poreikius ir kultūrą.

1 paveiksle pavaizduotas ugdymo programos modelis, kuriame integruoti ikimokyklinio ugdymo lūkesčiai, ugdymo sritys, vaikų ugdymo(si) pasiekimų sritys, ugdymosi kontekstai, atspindi mokyklos savitumas. Pagal tai konstruojamas programos turinys.

VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „VILTINĖ“ UGDYMO PROGRAMOS MODELIS

UGDYMOSI KONTEKSTAI



1 paveikslas. Ugdymo programos modelis.

◆ 4. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS ◆

Mokykla kuria, reflektuoja ir tobulina vientisą į vaikų pasiekimų plėtotę orientuotą ugdymo(si) turinio kūrimo, organizavimo, pedagoginių strategijų, ugdymo(si) metodų bei formų taikymo, aplinkų kūrimo sistemą.

■ 4.1. **Pedagoginės strategijos ir ugdymo(si) organizavimo formos.** Prioritetas teikiamas vaiko žaidimui ir derinamos ugdymosi kontekstų kūrimo, gamtinės, socialinės aplinkos naudojimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos:

žaidimas (vaiko gyvenimo ir ugdymosi būdas. Palankios vaiko žaidimui aplinkos sudarymas, ugdančiųjų priemonių keitimas, vaiko sumanyto žaidimo palaikymas ir plėtojimas, naujų sumanymų skatinimas, mokytojo bendravimas su vaiku),

kūrybinė vaiko ir mokytojo sąveika (mokytojas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, probleminiu klausimu, įdomia informacija, skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių. Ugdymosi procese priimami bendri sprendimai, susitarimai, bendraujama, bendradarbiaujama),

ugdymas(is) pavyzdžiu (mokytojas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir skatina juos mėgdžioti. Mokytojas pradėjęs kokią nors veiklą perleidžia savarankiškai ją tęsti vaikams. Mokytojas veikia drauge su vaikais kaip žaidimo partneris, mimika, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams. Ugdymui naudojamas kito vaiko, tėvų pavyzdys),

ugdymo(si) skatinimas, kuriant tinkamą aplinką (įrengiamos vaiko veiklai patogios erdvės, parenkamos ugdymąsi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančios priemonės, natūralios, atviros priemonės, žaislai, informacijos gavimo šaltiniai, užrašai, ženklai ir kt.),

situacinis – spontaniškas ugdymas(is) (mokytojas keičia numatytą veiklą pagal iškilusią vaiko idėją, sumanymą. Pritaria vaiko veiklai, ją gerbia, emociškai palaiko, išplėtoja vaiko inicijuotus pokalbius, žaidimus, reaguoja į vaiko klausimus, atsiskleidusią patirtį. Kūrybiškai panaudoja ugdymui netikėtai susidariusią situaciją),

personalizuotas ugdymas(is) (personalizavimas vyksta tada, kai vaikai kelia savo ugdymuisi tikslus, renkasi užduotis, jų atlikimo būdus, vertina savo mokymąsi, planuoja užduočių atlikimo laiką ir kt.),

įkūnytasis ugdymas(is) kai ir mokytojai, ir vaikai yra fiziškai aktyvūs ir visapusiškai įsitraukia į pedagoginę sąveiką. Fizinis aktyvumas ir visiškas įsitraukimas apima ir kūno judėjimą, ir vidinius fizinius pojūčius, išgyvenimus,

judrus ugdymas(is) kai vaikai ugdosi per aktyvią veiklą,

lėtas ugdymas(is) (suteikiama vaikams laiko atskleisti savo patirtis ir išmokti naujų dalykų).

Palaikoma *ugdymo formų įvairovė*: vaikų projektai, pažintinės išvykos (Vilniuje, Vilniaus raj. ir toliau), patirtinis ugdymas(is) žaliosiose edukacinėse erdvėse, tyrinėjimų laboratorijose, skaitymo valandėlės, kūrybinės ateljė, atradimų stotelėse, pažinimo salose, problemų sprendimo salos, darnaus ugdymo, vaikų žaidimų, kūrybinės raiškos, tyrinėjimų ir eksperimentavimo savaitės ir kt. Naudojami aktyvūs veiksmingi ugdymo būdai (įtraukiančio mokymosi konteksto kūrimas, provokacijos, iššūkio modeliavimas, kūrybinių idėjų pažadinimas, dialogas, bendras mąstymas ir kūryba, refleksijos, įgalinimas ir kt.).

Organizuojant ugdomąjį procesą stengiamasi užtikrinti vaikų interesų bei poreikių plėtojimąsi, naujų atsiradimą, garantuoti vaikams galimybę rinktis veiklą pagal interesus, poreikius bei užtikrinti konkrečiam amžiaus tarpsniui svarbių gebėjimų nuoseklų ugdymąsi, išnaudojant regiono kultūros tradicijas bei gamtinę mokyklos, Vilniaus aplinką. Ugdymo(si) proceso metu integruojamos darnaus vystymosi temos. Ikimokyklinis amžius yra pats palankiausias amžius pradėti ugdyti darnumo ir ryšio su gamta vertybes, suprasti darnumo sąvokas ir pagal jas veikti. Vaikai perima įgūdžius, patirtį ir gebėjimus, kurie vėliau bus jų asmenybės pagrindas. Vadovaujantis šia programa sieksime vaikus ugdyti darnaus vystymosi sąlygomis. Ugdymo idėjos bus grindžiamos ekonominio, ekologinio, kultūrinio ir socialinio darnumo principais.

Mokytojai į praktiką diegia mokslo pažanga grindžiamą ugdymą, taiko inovatyvius pedagoginius metodus bei priemones (Metodinės medžiagos rinkinius ikimokyklinio ugdymo mokytojams „ŽAISMĖ IR ATRADIMAI“, „Ugdymas(is) tvarumui. Šakaliukai gamtamoksliniame pasaulyje“ ir kt.). Toks ugdymas padės vaiko mokymąsi, mąstymo ir kūrybos procesą padaryti matomus ne tik mokytojui, tėvams (globėjams), bet ir pačiam vaikui.

■ **4.2. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima. Parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms.** Siekiama, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Pagrindinės bendradarbiavimo kryptys: tėvų informavimas, švietimas, pagalba vaikui ir šeimai, tėvų į(si)traukimas į ugdomąjį procesą.

Organizuojant bendradarbiavimą su šeima remiamasi šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Mokytojas gerbia kiekvieną šeimą, kviečia šeimos narius bendradarbiauti, randa būdų, kaip juos įtraukti į vaikų ugdymosi procesą.

- Ugdymo turinio ir vaikų ugdymosi patirties turtinimui mokytojas panaudoja turimas žinias apie vaikų šeimų kultūrinę įvairovę. Užtikrinamas informacijos apie šeimas ir vaikus konfidencialumas
- Mokytojas supažindina šeimas su ugdymo programa, artimiausiais tikslais ir tariausi dėl bendradarbiavimo tikslams pasiekti.
- Mokytojas padeda šeimoms gauti jų vaikų ugdymui(si) reikalingos informacijos apie išteklius ir paslaugas tiek esančias mokykloje, tiek ir už mokyklos ribų.

Mokykloje veikia Vaiko gerovės komisija. Su šios komisijos funkcijomis, veikla galima susipažinti mokyklos internetinėje svetainėje. Prieiga per internetą: <http://viltene.lt/vaiko-geroves-komisijos-veikla/>.

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys suderintas su „Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa“ (2022).

VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: LANKSČIAI MAŠTANTIS, SĖKMINGAI BESIMOKANTIS **UGDYMO SRITIS: TYRINĖJŲ IR PAŽĖJŲ APLINKA**

Pasiekimų sritys	MATEMATINIS MAŠTYMAS (skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis, mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas, geometrinių modelių pažinimas).
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais
Esminiai gebėjimai	Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Supratimas, kad matematika yra visur.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Vaikai manipuliuodami daiktais atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles ir pan.). Atrasti seką gamtoje. Žaisdami skirtingose situacijose vartoja sąvokas vienas, dar vienas, du, daug, mažai, pirmas-antras, didelis-mažas, ilgas-trumpas, toks pat-kitoks, suranda tokios pat spalvos, dydžio daiktus, jais manipuliuoja. Vaikai žaidime natūraliai įgunda įvertinti daiktų kiekį iki 5-ių, neskačiuodami daiktų („matomi“ skaičiai). Vaikai natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas.

Augantys vaikų pastekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Skačiuoju iki 5 ir atgal, atpažįstu skaitmenis, bandau parašyti, palyginu kiekius, sieju įvairias to paties skaičiaus išraiškas. Žymiu, skačiuoju stebimus objektus. Suprantu ką reiškia „vieno daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Ekperimentuoju ir dalinuosi idėjomis, kaip išmatuoti ir palyginti įvairius dydžius (ilgio, aukščio, pločio, tūrio). Klasifikuoju pagal vieną savybę, rūšiuoju (dviem požymiais besiskiriančius) objektus; įvardiju pažįstamas formas (bent tris geometrines figūras); plane pažymiu 2-3 matomus daiktus, apibūdinu jų išsidėstymą; pratėsiu dviejų pasikartojančių elementų seką. Kasdienėse veiklose pradedu vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.. 5 žingsnis. Skačiuoju ir parašau 9-ių ribose. Palyginu, sudedu, atimu, sujungiu, išskaidau įvairiais būdais daiktų kiekį 5-ių ribose (pvz., 0 ir 4, 1 ir 3, 2 ir 2). Vartoju neformalią matematinę kalbą. Tyrinėju dvimates, trimates figūras ir jų atvaizdus, matomus objektus vis tiksliau pavaizduoju plane, kuriu įvairių dviejų pasikartojančių objektų sekas, sukuriau tokio paties modelio seką iš kitų elementų, išbandau savo kūną ir daiktus kaip matavimo vienetus, dalinuosi atradimais. Pradedu vartoti palyginamąjį žodyną (ilgesinis-trumpesnis ir pan.). Jada žodžių nurodyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. 6 žingsnis. Parašau skaitmenimis skaičius iki 10; randu ir pasakau, kiek daiktų daugiau nei 5, kiek trūksta iki 10; sudedu, atimu 7-ių ribose. Įsitraukiu į diskusijas apie įvykius: įvyks, neįvyks, gali įvykti. Žymiu duomenis, naudojuosi grafiniais jų vaizdais sprendžiamas problemas. Randu, kaip palyginti nežymiai besiskiriančius išmatuojamus dydžius. Dėlioju, konstruoju, komponuoju dvimačius ir trimačius objektus. Kuriu ir tyrinėju sekas su pasikartojančiais	Veikdamas vienas ar drauge su kitais vaikas dalyvauja skaičiavimo veiklose, kuriose skaičiuojama pridant po vieną pasitelkus įvairius daiktus. Vaikai įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, sekamas pasakas, išgalvojamos istorijos, kuriose skaičiuojama į priekį ir atgal (12-os ribose), pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Dalyvaudami žaismingose neformaliose, kūrybinėse veiklose, vaikai objektų kiekį grupėje (-ėse) apibūdina kaip pakankamą /per didelį /per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti, žaismingose situacijose skaičiuoja kiek yra iš viso, kiek trūksta ir pan. Veikdami mokytojo tikslingai sukurtuose kontekstuose, vaikai samprotauja (Manau, kad...“), ieško atsakymo į klausimus: „Kiek iš viso?“, „Kiek trūksta?“, „Kiek daugiau?“, „Kiek mažiau?“. Mokosi atvaizduoti 2-3 matomus daiktus plane. Žaidybinėse situacijose kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Vaikai veikdami (lauko, vidaus erdvėse) atpažįsta ir pradeda vartoti palyginamąjį žodyną: ilgesnis – trumpesnis, ilgiausias – trumpiausias, storesnis – plonesnis ir pan. Kasdieninėse situacijose, žaidime vaikas vartoja matematines sąvokas, praktinėse veiklose taiko įgytą skaičiavimo patirtį. Išvardina iš eilės surikiuotas savaitės dienas, metų laikus, mėnesius ir pan. Stebėdami, pažindami, spontaniškai ar tikslingai tyrinėdami realioje ar virtualioje aplinkoje vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus. Ekperimentuodami su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais aiškinasi, kuo skiriasi dvimatė nuo trimatės figūros. Ieško 2D figūrų realioje aplinkoje, pavyzdžiui: stačiakampis – durys ar langas; apskritimas – lėktė ar monetos forma ir pan. 3D figūrų pavyzdžiai: kubas – žaislinis kauliukas; stačiakampis gretasienis – knyga; rutulys – žaislinis kamuolys; cilindras – pieštukas ir pan. Konstruodami atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Piešdami, dėliodami įvairius objektus, ritmiškai dainuodami ar judėdami, nagrinėdami raštus ar kurdami ornamentus, kopijuodami kuria seka iš dviejų pasikartojančių elementų. Žaidime apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėję matomi daiktai. Vaikai įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami grafiškai vaizduojami duomenys. Stebėdami mokytoją, jo kalbinami, siekia

elementais. Judu pagal įsidėmėtą planą, paaiškinu ar pavaizduoju atgalinį kelią. Vartoju vis platesnį matematinį žodyną. Programavimo aplinkose ir kasdienėje veikloje kuria ir vykdo paprastas komandų sekas.	piešinyje, diagramoje ar scheme pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti ir interpretuoti. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, išvykose įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba ar piešiniais, vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.). Modeliavimo idėją vaikui atranda drauge su mokytoju palaipsniui susipažindami su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais. Žaisdami, konstruodami, dalyvaudami projektinėse ir kt. veiklose, padalindami didelį darbą į dalis, paskirstydami komandos narių vaidmenis ir veiksmus vaikui ugdosi skaidymo į dalis įgūdžius. Vaikai užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdami rezultato ir naudodamiesi realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniais, kortelėmis ir kt.), vaikui dėlioja ir atlieka veiksmų seką.
--	--

Pasiekimų sritis		SKAITMENINIS SUMANUMAS (gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, veiksmų seką naudoti problemoms spręsti, saugus naudojimasis išmaniaisiais įrenginiais).
Vertybinė nuostata		Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.
Esminiai gebėjimai		Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	1 žingsnis. Stebiu išmaniųjų žaislų judėjimą, siekiu jų rankomis, klausausi sklaidžiamų garsų. 2 žingsnis. Spaudau, liečiu, purtau grupėje esančius išmaniuosius žaislus siekdamas efekto. Gebu atlikti dviejų veiksmų sekas. 3 žingsnis. Įjungiu išmaniuosius žaislus be ekranų, išbandau jų veikimą, laikausi man suprantamų naudojimo ir saugumo taisyklių. Gebu kurti veiklos žingsnių sekas ir atlikti kitų sakomas komandas.	Žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.); Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles); kartu su mokytoju ar bendraamžiais tas pačias sekas kartoją naudojant skirtingas priemones Mokytojo padedamas kuria istorijų seką (naudojasi paveikslėliais)

Augantys vaikų pasiekimai (4–6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 Žingsnis. Padedamas skaitmenines priemones naudoju informacijai įrašyti ir paleisti, bendrauti, mokausi jas pavadinti, apibūdinti. Suprantu ir galiu atlikti grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas. 5 Žingsnis. Išbandau įvairius išmaniųjų įrenginių ir priemonių valdymo būdus, ieškau informacijos, kuriu nesudėtingą skaitmeninį turinį, laikausi saugumo taisyklių. Iš simbolių dėlioju komandų sekas, išbandau jas žaidybinėje programavimo aplinkoje, aiškinu 6 Žingsnis. Prižiūrimas įvairioms veikloms pasirenku ir derinu bent dvi skaitmenines priemones ir informacijos šaltinius, saugiai dalinuosi tuo, ką sukūriau. Sudarau, vykdu ir koreguoju paprastas komandų sekas programavimo aplinkose, vis geriau suprantu, kaip valdomi robotai Suprantu pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	Mokytojo padedamas naudoja skaitmeninį fotoaparata, planšetę, mobilių telefoną savo patirčiai ir aplinkiniam pasauliui fiksuoti, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui įrašyti ir paleisti. Mokytojo skatinami įsitraukti į kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios ir virtualios aplinkos kontekstuose. Naudojasi įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra). Apie objektus ir reiškinius, kurių neįmanoma tiesiogiai matyti, mokytojų padedami, informaciją gauna naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais. Virtualaus bendravimo įgūdžius elektroninėse mokymuisi tinkamose aplinkose vaikai įgyja, kai, mokytojo padedami ir prižiūrimi, tikslingai bendrauja tarpusavyje, su kitų mokymų vaikais; Kartu su bendraamžiais žaidžia su išmaniaisiais, programavimo žaislais, robotais atspardami jų veikimo būdus. Naudojasi išmaniais žaislais, kurie naudoja muziką, judesius, spalvų efektus ar net dialogus, t. y. žaislai su dirbtinio intelekto funkcijomis reaguojantys į balsą ar judesius ir pan. Programavimo aplinkose kuria paprastas sekas; Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)), nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius;

Pasiekimų sritis	APLINKOS PAŽINIMAS (gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; pagarbūs santykis su gyvybe ir aplinka) ir APLINKOSAUGINIS PILIETIŠKUMAS
Vertybinė nuostata	Nori pažinti ir suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja, nusiteikęs globoti ir saugoti gamtą. Tapatumo jausmas ir savigarba.
Esminiai gebėjimai	Pažįsta jam suprantamus gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, kuria sveiką santykį su gamta, savo žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.
Augantys vaikų pasiekimai (1–3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 Žingsnis. Reaguojau į aplinkoje esančius žmones, gyvus ir negyvus daiktus, reiškinius.	Vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. Vėliau

2 žingsnis. Orientuojasi artimiausioje aplinkoje, stebiu ir atpažįstu jos objektus (daiktus, gyvūnus, augalus, gamtos reiškinius), juos pavadinu savo kalba, kai kuriuos naudoju pagal paskirtį. 3 žingsnis. Daugiau pažįstu, džiaugiuosi, gyvūnais, augalais ir gamtos reiškiniais savo aplinkoje, pradedu juos pavadinti. Stengiuosi būti atsargus ir rūpestingas su aplinkos daiktais, augalais ir gyvūnais. Atpažįstu rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštę, perkūniją). Reaguoju į nuotraukose užfiksuotus įvykius, kuriuose pats dalyvavau. Žinau paros dalių seką ir nujaučiu veiklų trukmę (ilgai ar trumpai).	žaisdami, smalsaudami daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios); Mokytojo padedamas įsitraukia į pokalbius apie būtinybę rūpintis augalais, gyvūnais, praktinėje veikloje tai parodo.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.) 4 žingsnis. Atpažįstu ir pavadinu tyrinėjamus gamtos reiškinius, kai kuriuos tolimų kraštų augalus ir gyvūnus, pasakoju apie jų gyvenimo būdą, požymius. Pasakau metų laikų pavadinimus, samprotauju, kas būdinga metų laikams. Paaiškinu, kaip naudojame gamtos išteklius, rūpinuosi aplinka. Bandau rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą ir pan.). 5 žingsnis. Atpažįstu ir pavadinu tyrinėjamus gamtos reiškinius, kai kuriuos tolimų kraštų augalus ir gyvūnus, pasakoju apie jų gyvenimo būdą, požymius. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoju jų pokyčius. Stebiu skurstančius augalus ir suprantu, kad gyvybė turi poreikių ir kaip šioms augalams padėti. Domiuosi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negaliu ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardiju metų laikus, pasakau, kaip skirtingais metų laikais gyvena gyvūnai, augalai. Paaiškinu, kaip naudojame gamtos išteklius, rūpinuosi aplinka.	Ugdymo(si) gairės Vaikai stebi, renka, tyrinėja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus. Vaikai dalinasi mintimis, kam reikalingi medžiai, mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį ir suprantą, kodėl medžius reikia saugoti. Darže, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Vaikai dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų auginimą. Stebi gyvūnus savo aplinkoje (sraigės, vabzdžius, vorus, varles, paukščius), kai kuriuos mūšų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygoje, animaciniuose filmuose, el. erdvėje. Vaikai diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Svarsto ir aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos (išvaizda, elgesys), kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai, per rūpinimąsi gyvūnais ugdomi pagarbą gyvajai gamtai. Vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje (pvz. dirvožemio tyrinėjimas), pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienvovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, žmogaus ryšį su gamta. Vaikas ieško informacijos, kaip žmogaus veikla paveikia vabzdžių gyvenimą (naikinaamos natūralios buveinės, dėl to nyksta ir patys vabzdžiai). Mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą, fiksuoja augalų augimo ciklą, medžių metų ciklą. Skirtingais metų laikais vaikai stebi būdingus gamtos požymius.

6 žingsnis. Lyginu gamtos objektus ir reiškinius, išvelgiu panašumus ir skirtumus, objektus grupuoju. Pasakoju, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Pradedu suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Samprotauju, jaučiu ryšį su savo gamtine aplinka, paaiškinu, kodėl ir kaip ištekliai reikia tausoti.	Tyrinėjami augalų, neturinčių tinkamų sąlygų, augimą ir matydami, kad esant prastoms sąlygoms jie skursta, mokytojo padedami suprantu, kad skurdas pavojingas visiems gyviems organizmams. Vaikai tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų skirtumus, panašumus. Drauge su mokytoju vaikai aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praėties ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirti, kaip veikia, iš ko pagaminti. Vaikai aptaria ir suprantu, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, kasdieninėje veikloje mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, maistą nešvaisto jų be reikalo, suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo. Kasdieninėse situacijose pastebimas aplinkai draugiškas vaiko elgesys. Vaikas, mokytojo ar bendraamžių paskatintas vartydamas knygas, svarsto, kaip galime prisidėti prie aplinkos švarinimo vaikščiojant ar važinėjant dviračiu, paspirtuku ir kitomis aplinkai draugiškomis transporto priemonėmis. Aiškinsis, kokią naudą žmogui turi vaikščiojimas. Ieško informacijos apie transporto rūšių taršą. Pokalbis su vaikais, kurioms transporto priemonėms reikia gamtos išteklių, o kurioms tik žmogaus raumenų jėgos. Padaryti kartu išvadas, kurias transporto priemones verta rinktis, kad išsaugotume mūsų Žemę.
---	--

Pasiekimų sritis	TYRINĖJIMAS (gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti; taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus).
Vertybinė nuostata	Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.
Esminiai gebėjimai	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Visais pojūčiais tyrinėju aplinką ir save, emocijomis parodau atradimų džiaugsmą.	Mokytojų skatinami vaikai žaisdami, įvairiais būdais tyrinėjami, veikdami daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garą, kvapą, skonį, tekstūrą. Džiaugiasi, dalinasi atradimais veikdami kartu su kitais.

2 žingsnis. Parodau, ką noriu tyrinėti, išbandau vis naujus tyrinėjimo būdus, objektus ir medžiagas. Tyrinėdamas pasitelkiu visus pojūčius. 3 žingsnis. Smalsauju, džiaugiuosi, aiškinuosi, kas ir kaip veikia, vyksta, ilgesnį laiką įsitraukiu į įvairias tyrinėjimo veiklas, atrandu naujus veikimo būdus, savo atradimais dalinuosi su kitais. Atsargiai elgiuosi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis.	Vaikai panyra į tyrinėjimo (savo kūno, daiktų, reiškinių, objektų) veiklas susidomėję ir išgyvendami teigiamas emocijas. Vaikai gilina savo supratimą apie tyrinėjamą objektą informaciją gaunant įvairiais būdais (stebint, klausant, liečiant ir pan.). Įgytą patirtį išreiškia savarankiškai veikdami, verbalizuodami.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.) 4 žingsnis. Pradedu suprasti tyrinėjimo procesą: keliu klausimus ir ieškau atsakymų pasirinkdamas man žinomus ir naujus tyrinėjimo būdus, priemones. Pasakoju apie tyrinėjimą. 5 žingsnis. Vis labiau įsitraukiu į įvairių objektų ir reiškinių tyrinėjimą: ieškau požymių, panašumų ir skirtumų, aiškinuosi sandarą, veikimo principą. Remiuosi patirtimi ir vaizduote. Paaškinu, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; kalbėdamas apie tyrinėjimą remiuosi jo rezultatais; apibūdindamas tyrinėjamų objektų požymius, randu panašumų ir skirtumų; savo stebinius palyginu su kitų stebiniais, kartais susieju skirtingus pastebėjimus. 6 žingsnis. Tikslingai klausinėju, tyrinėju įvairias aplinkas, objektus ir reiškinius pasitelkdamas skirtingus tyrinėjimo būdus. Klausinėju, siūlau tyrinėjimo idėjas. Radinius lyginu, grupuoju, jais dalinuosi su kitais.	Ugdymo(si) gairės Žaisdami vaikai atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros energija, šilumos energija), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. Žaisdami vaikai tyrinėja tamprumo reiškinį – daiktus spaudžia, tempia, stebėdami, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma. Trintį vaikai patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulnią plokštumą, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“. Energiją tyrinėja, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprasdami, kad jį išjudino žmogus energija. Vaikai eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia. Kuriamos aplinkos tyrinėti vandenį ir jo būvius. Daiktai skęsta-plūduriuoja- grimzta. Kodėl? Žaisdami su prizmėmis, vaikai susipažįsta su spalvų spektru, lauke stebi vaivorykštę, išsiaiškina jos susidarymo sąlygas. Saulėtą dieną vaikai tyrinėja gamtos objektų šešėlius. Tyrinėdami ir mokytojo padedami, vaikai susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos (vanduo) ir dujinės (oras), tyrinėja jų savybes. Vaikai susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus).

Pasiekimų sritis	MOKĖJIMAS MOKYTIS (gebėjimas ištraukti i dominančią veiklą, kryptingai veikti įgyvendinant tikslą, stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti vyksmą, reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultata).
Vertybinė nuostata	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.
Esminiai gebėjimai	Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, ištraukia i savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą ir rezultatus.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikas pastebi ir išbando grupėje naujai atsiradusias priemones, žaislus. Vaikai skatinami bandyti įveikti kliūtį keletą kartų, drąsiai imtis pasiūlytos naujos veiklos, žaisti naują žaidimą. Kalbinami pasako ką daro, ką nori daryti, džiaugiasi, kai pasiekia rezultatą. Padedamas mokytojo atkreipia dėmesį i kasdieninę situaciją „čia ir dabar“. Žaidžia pojūčių žaidimus (klauso, regos, lytėjimo, skonio). Drąsiai imasi pasiūlytos naujos veiklos, žaisti naują žaidimą.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikas skatinamas užduoti atvirus klausimus suaugusiems apie ji supančius reiškinius, objektus „kodėl“, „kaip“, „kada“ „iš kur atsiranda“. Vaikas mokytojo padedamas susiduria su naujais aplinkos objektais, reiškiniais, žmonėmis, nori juos pažinti (stebi, pasakoja, klausinėja). Tyrinėdamas, bandydamas pasirenka sau tinkamiausias priemones, komentuoja, kodėl jas pasirinko. Prašo padėti, klausia patarimo, Pasirenka iš kelių pasiūlytų sprendimo būdų. Varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus - apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. Kuria savo pasiekimų knygeles, Kuriamos iššūkio situacijos, kur vaikai aktyviai mąsto, veikia, priima sprendimus (Padėkime šuniukui pereiti gatvę? Knyga apie upes ir pan.) Kūrybinėse veiklose (pvz. popieriaus ir molio draugystė) aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu.. Vaikai žaidžia įvairius žaidimus, kurių metų grupuoja, rūšiuoja, klasifikuoja ir pan. skatinami atsakyti i klausimą ką veikė ir ko išmoko.

	Ieškant „sekos“ pavyzdžių gamtoje arba deliojant iš įvairių elementų sekas (ar kitose situacijose) vaikas skatinamas pasakyti, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškinti, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. Įvairiose išsukio situacijose (pvz. tyrinėja upes žemėlapyje, ką reiškia „vandens ekologija“) vaikas drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą juos išsprendamas ir sprendžiamas. PROBLEMŲ SPRENDIMAS (gebėjimas atpažinti problemą, ieškoti jos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti, stebėti ir atsižvelgti į priimto sprendimo pasekmes).
Pasiekimų sritis	
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs priimti išsūkius ir spręsti problemas.
Esminiai gebėjimai	Geba atpažinti ir apibūdinti išsūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško išsukio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamiausius, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai mėgindamas spręsti konfliktą mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus, bando įveikti kliūtį keletą kartų, atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako ką daro, ką nori daryti. Mokytojo padedami bando spręsti problemas. Pvz. kiemo aikštelėje randa balą sprendžia problemą „Kaip nesusilapti kojyčių?“ Stebėdamas kitus vaikus bando atlikti tuos pačius veiksmus: lipti, šliaužti, mesti, stumti, pastatyti, vaidinti, šokti, bėgti, piešti, delioti ir kita, bando numatyti pasekmes. Priima mokytojo pasiūlymą žaisti pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio).
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Pastebi akivaizdžius pasikeitimus, prieštaravimus, eksperimentuoja su įprastais ir mažiau įprastais daiktais, jais naudojasi, kai susiduria su problema, stengiasi ją įveikti. Vaikas skatinamas tausoti daiktus (Taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę). Įvairiose žaidybinėse situacijose išbando žinomus ir naujus veiklos būdus (pvz. į vandenį pipete lašinant vandens lašus, susidaro ratilai).
4 žingsnelis. Paaiškinu, kad susidūriau su problema, stengiuosi ją įveikti, išbandau žinomus būdus numatydamas pasekmes, stebiu savo veiklos rezultatus. 5 žingsnelis. Atpažįstu ir sprendžiu kasdienes problemas, kartu su kitais vaikais ieškau naujų būdų, kaip įveikti išsūkį, samprotauju apie problemą, kas pavyko, kas ne.	

6 Žingsnelis. Man patinka sudėtingos užduotys, stengiuosi jas įveikti pats ar su kitais vaikais, apmąstau galimus sprendimus, pasirenku tinkamiausią, stebiu pasekmes ir, jeigu reikia, keičiu veikimo būdus, padedu kitiems.	Vaikas natūraliai susidūręs su kliūtimis meta veiklą, stebi kitus, prašo suaugusiojo pagalbos ir pan. (pvz. kurdamas savo paveikslą iš geometrinių figūrų). Bando su mokytoja įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu...“, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas. Vaikas pasako ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, ploja ir kt.), nepavykus atlikti susikremta, supyksta, nusisuka, žaidžia pagal savo sumanymus, siūlo idėjas veiklai su keliais vaikais.
	Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo
	Derinamos ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos. Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modelių, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiais. Aplinka keičiama, atsižvelgiant į vaikų gebėjimų ūgtį. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pasitiki vaiku, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtiniam ugdymuisi). Dialoginis ugdymas: kalbinami vaikai išmoka pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje surasdami jų analogų; vaiko veiksmus palydi suaugusiojo žodis, veiksmo kartojimas. Naudojamos įvairios priemonės (ir skaitmeninės) ar gamtinės medžiagos skaiciavimams, matavimams, duomenims rinkti ir pateikti, sekoms, judėjimo kryptį, plokštumos ir erdvės figūrų vaizdiniams formuoti. Robotukai ar konstruktoriai-robotai aplinkai pažinti ir tyrinėti. Svarbus laiku gaunamas mokytojo grįžtamasis ryšys, palaikomos vaiko idėjos. Sudaromos sąlygos vaikams patirti Panaudojamos gimtojo miesto Vilniaus gamtinės, fizinės, socialinės paskirties vietos vaikų ugdymuisi. Kuriami universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų kontekstai.

VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: SVEIKAS, SAUGUS, PASITIKINTIS SAVIMI **UGDYMO SRITIS: AUGU SVEIKAS IR SAUGUS**

Pasiekimų sritis	KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI (vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai, kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įpročiai) TVARUS ELGESYS IR VARTOJIMAS (vaiko gebėjimas rūšiuoti, nešvaistyti maisto, rinktis sveikatai palankų maistą, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo).
Vertybinė nuostata	Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.

Esminiai gebėjimai	Savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, rodo pradinį saugaus elgesio mokykloje įpročius, pasako kelias mintis, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje ir su nepažįstamais žmonėmis.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrėdami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiekta, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną. Vaikai pradeda žaisti režisūrinius maisto gaminių žaidimus; Valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą. Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdomi kūno priežiūros įgūdžius, kai patys, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan.; Mokosi laikytis susitarimų, tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą. Mokytojo skatinamas, stebėdamas jo elgesį mokosi pagarbaus santykio su maistu.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentaru apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai; tyrinėja sveiko maisto piramidę; dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais; dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Renkasi maisto produktus, turinčius mažai cukraus, mažiau vartoja saldžių gėrimų, saldumynų. Vaikai drauge su mokytoju eina į parduotuvę, išrenka ir perka reikalingus maisto produktus užkandžiams pagaminti. Žaisdami „kavinę“, „restoraną“, kuria mėgstamų ir netikėtų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gamimo procesus. Vaikai įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus; plauna, sveria, uosto, dalina, pjauna, maišo, skanauja, pavadina; geriasi estetiniu įspūdžiu; Vaikai tyrinėja, matuoja, žymisi, kiek vandens išgeria per dieną, ir aiškinasi, kiek jo vartoti sveika. Vaikai mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Mokosi

	padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio išpūdzio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu vaikai maitina lėles, serviuoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešojoje vietoje siužetus. Vaikai klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, sužino, kad pasaulyje yra vietų, kuriose žmonės jaučia maisto stygių, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, dėlioja šį kelią iš paveikslėlių, jį piešia. Vaikus laikytis asmens higienos motyvuoja suaugusiojo pavyzdys, dainelės, eileraščiai, pasakojimai, tyrinėjimai, sužinant apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas. Linksmos istorijos, vaikų aprangos pavyzdžių žiūrėjimas skatina vaikus pamąstyti apie savo aprangą, diskutuoti, kas tvarkinga – netvarkinga, patinka – nepatinka. Kartu su mokytoja diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Laikosi susitarimų, visi kartu kuria elgesio mokykloje taisykles. Vaikai pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti.
--	---

Pasiekimų sritis	FIZINIS AKTYVUMAS (smulkiosios ir stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės; rankų ir akių koordinacija).
Vertybinių nuostatų	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.
Esminiai gebėjimai	Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Sėdžiu, šliaužiu, ropoju, atsistoju, einu laikydamasis ar savarankiškai. Imu daiktą, perimu išvienos rankos į kitą, dedu vieną ant kito. 2 žingsnis. Stoviu, atsitupiu, pasilenkiu, einu, bėgu, lipu laiptais pristatomoju žingsniu. Rideniu, sviedžiu kamuolį. Paimu, uždedu, įdedu ir išimu daiktą, atsuku detales, ploju rankomis.	Vaikams sudaromos sąlygos natūraliai džiaugsmingai judėti, lavinti koordinaciją, pusiausvyrą, valdyti kūną, išreikšti savo mintis ir emocijas judesiu. Natūraliose situacijose atrandami nauji būdai, kaip judėti (lipimas laiptais, peršokti duobutę ir pan.) Žaidžiant su minkštais įvairaus skersmens, lengvais kamuoliukais lauke, salėje, vaikas atlieka metimo, gaudymo, ridenimo ir spyrimo veiksmus. Tai padeda gerinti judesio tikslumą ir lengviau orientuotis erdvėje.

3 Žingsnis. Apeinu arba peržengiu kliūtį, bėgu neprarasdamas pusiausvyros, lipu, nulipu laiptais pakaitiniu žingsniu, nušoku nuo laiptelio, peršoku liniją. Metu, gaudau, spiriu kamuoli. Derinu akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	Vaikas žaidžia su priemonėmis, kur reikia atsukti detales, įdėti-išimti daiktą, dėlioti ornamentus, su nestabilių detalių žaidimo rinkiniais ir pan.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.) 4 Žingsnis. Pastoviu ant vienos kojos, bėgu, šokinėju, važiuoju balansiniu dviračiu. Derinu judesius su kitais. Laikau rašiklį, gana tiksliai atlieku judesius plaštaka ir pirštais, pagaunu kamuolį, kerpu, atsegu ir užsegu, atitraukiu ir užtraukiu, įpilu. 5 Žingsnis. Įvairias būdais einu, bėgu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spiriu kamuolį iš įvairių padėčių. Priminus sėdžiu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tikslus judesius su smulkiais daiktais. 6 Žingsnis. Nubėgu vis ilgesnį atstumą, šoku į tolį, aukščiau, koordinuoju judu, orientuojuosi erdvėje. Taisyklingai sėdžiu, stoviu, vaikštau. Atlieku vis sudėtingesnius veiksmus su smulkiais daiktais, konstruoju.	Ugdymo(si) gairės Mokytojo padedamas vaikas kerpa, užsisega-atsisega sagas, susidomėjęs žaidžia su smulkiais konstruktoriais, stengiasi taisyklingai laikyti pieštuką, žirkles. Žaidybiniuose situacijose kerpa visomis kryptimis. Mokytoja vaikams pasiūlo priemonių, kur vaikai manipuliuoja smulkiais daiktais, konstruoja. Vaikų iniciatyvoms atviroje, estetiškai patrauklioje aplinkoje vaikai išbando sudėtingesnius fizinius veiksmus, kuriems reikia daugiau koordinacijos, jėgos ir ištvermės (ilgesni bėgimai, šuoliai į tolį ir aukštį, lipimas, kompleksinės estafetės). Vaikas mokosi taisyklingai sėdėti, stovėti ir vaikščioti. Vaikas dalyvauja interaktyviuose užsiėmimuose – keičiant judėjimo kryptį, įveikiant kliūtis, atliekant orientacinius iššūkius. Žaidamas judriuosius žaidimus, kitus grupinius žaidimus, šokant atliekant ritminius judesius, žaidžiant su kamuoliu, parašytu vaikas koordinuoja judesius su kitais, derina savo veiksmus ir išlaiko judesių koordinaciją. Vaikai stengiasi išlaikyti pusiausvyrą atlikdami balansinius pratimus (stovėjimas ant vienos kojos ar vaikščiojimas siaura linija). Mokytojo padedami judriais būdais dalyvauja visų ugdymosi sričių veiklose. Veikdami mokytojo tikslingai sukurtyuose kontekstuose ar spontaniškai susidariusiose situacijose atlikdami įvairias kūrybines užduotis, veikdami su priemonėmis, vaikai stiprina rankų miklumą ir akių-rankų koordinaciją (piešimas, lipdymas, konstravimas, žirklių naudojimas, sagstymas bei užsegimas) Natūraliai ir dirbtinai sukurtyse aplinkose, naudojantis tikslinga įranga, gamtinėje aplinkoje vaikai įsitraukia į judėti skatinančias iššūkio situacijas; Veikia saugios rizikos edukacinėse erdvėse. Mokytojas sudaro sąlygas vidaus ir lauko aplinkų jungčiai judrioje veikloje.

Pasiekimų sritis	SAVIVOKA IR SAVIGARBA (savo kūno pažinimas, asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas, bendrystės su šeima ir grupės jausmas, kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas).	
Vertybinė nuostata	Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
Esminiai gebėjimai	Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, pristato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, mokyklos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose manipuliuoja veidrodžiais, domisi savo nuotraukomis (parodo, pasakoja, džiaugiasi). Jautriai glbojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo vaikas parodo veido mimiką, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreiškiami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais parodo save. Atrandu savo poreikius, pomėgius, interesus žaidžiant kartu su draugais žaidimus „noriu-nenoriu“, „mėgstu- nemėgstu“, įdomu- neįdomu“. Suaugusiojo glaudžiamas, žaidinamas, rengiamas bei kalbinamas vaikas pajaučia savo kūno ribas. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdamas, patirdamas, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. Mokytojo tikslingai sukurtoje kontekstuose vaikas įvairiais būdais tyrinėja savo kūną, įvardina pagrindines kūno dalis. Savo augimą pajaučia per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrindami anksčiau darytas savo nuotraukas. Ugdymo(si) gairės	
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Veikdamas vienas ar drauge su kitais vaikas tyrinėja savo kūną, skirtumus nuo kitų, panašumus, įvardina savo pastebejimus. Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydami enciklopedijas vaikams, žiūrėdami informacinius filmukus, taikydami vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdami eksperimentus, kurdami modelius, kurie nematoma padaro matomą. Mokytojo	
4 žingsnis. Skiriu savo ir kitų jausmus, norus, kalbu ir vaizduoju, kaip atrodo mano kūnas, kuo aš panašus ar skiriuosi nuo kitų. Komentuojau ir vaizduoju savo šeimą, grupės draugus, mokytojus, dalinuosi savo aplinkos veiklų ir renginių patirtimi, atpažįstu, kad kiti kalba kita kalba nei aš.		

5 žingsnis. Žinau savo augimo istoriją, įsivaizduoju, koks būsiu užaugęs, aiškinuosi, kas yra mano kūno viduje, ką jis gali ir ko negali. Suprantu, kad esu savo šeimos ir mūsų grupės narys, pasakau, kokia kalba kalbu, kokioje šalyje gyvenu, pasakojau, kuo man ypatinga mano šeima, grupė, šalis. 6 žingsnis. Samprotauju apie savo savybes ir gebėjimus, tyrinėju savo kūno augimą, pastebiu savo kūno vidinių sistemų veiklos išorinius ženklus. Dalyvauju savo šeimos, grupės sprendimų priėmime, pasakau savo tautybę, tyrinėju ir skiriu savo ir kitų šalių simbolius, kalbą, tradicijas.	padedami, vaikai tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Vaikai aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Žaisdami, kurdami savo augimo laiko juostas, įsitraukdami į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro apvedimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.), vaikai išvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Darydami klaidas ir jas taisydami vaikai plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs, ko norėtų išmokyti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje. Žaisdami ir bendraudami mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių, suprantą, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai pasako savo tautybę, tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Vaikai aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus.
Pasiekimų sritis	SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ (gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti, savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas).
Vertybė nuostata	Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką.
Esminiai gebėjimai	Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsivardinęs geba nusiraminti.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Galiu trumpam sutelkti dėmesį į savo globėją, susitapatinti su jo reiškiamomis emocijomis ir nusiraminti. 2 žingsnis. Aš pats man įprastais būdais ieškau nusiramimo, dėmesį, emocijas ir veiksmus valdau suaugusiojo padedamas. 3 žingsnis. Kalbėjimas su savimi ir suaugusiojo pagalba man padeda sutelkti dėmesį, valdyti emocijas, veiksmus.	Padedamas suaugusiojo, sekdamas jo pavyzdžiu, bendraudamas su kitais, vaikas įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkalbinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprios emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. Dėmesį ir elgesį vaikas valdo bendraudamas su kitais ir pritaikydamas tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi

	dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Nusiraminu kalbėdamasis su kitais, mokausi susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, numatau netinkamo elgesio pasekmes. 5 žingsnis. Naudoju įvairius nusiraminimo ir konfliktų sprendimo būdus, gebu ilgam sutelkti dėmesį ir pastangas, kai veikla įdomi. 6 žingsnis. Siekdamas tikslo, gebu atidėti kai kurių norų patenkinimą, mokausi suvaldyti pyktį, susilaikyti nuo netinkamo elgesio, kai esu provokuojamas, lengvai priimu dienos ritmo pasikeitimus.	Vaikas žaidžia žaidimus savireguliacijai: dėmesio reguliavimui, impulsų kontrolei ir kt., išbando iš kitų žmonių ir istorijų perimtus būdus: palaukti savo eilės, dalintis ir kt. Vaikas skatinamas atlikti savireguliacijos reikalaujančias veiklas: tikslumo, kliūčių įveikos, ištvermės. Savireguliacijai vaikas naudoja stabtelėjimą, pasitraukimą, pagalbos paiešką: dėmesio nukreipimą, mokytojo pagalbos ieškojimą. Išbando emocijų raiškos valdymo būdus žaidimuose ir bendrose veiklose: išsiaiškinimas, susitarimai, emocinių impulsų suvaldymas. Išbando emocijų sureguliovimo būdus, stebint savo ir kitų savijautą: pasiguodimas, išliejimas, ramios muzikos klausymasis, suskaičiuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį ar kt. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Stebėdami suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdami filmukus, klausydamiesi skaitomų knygų, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo mokykloje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti, pirma nusiraminti, tada grįžti ar imtis naujos veiklos, tęsti žaidimą); Vaikai noriai tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio, savireguliaciją plėtojantčius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkelti dėmesį). Žaisdami savarankiškai, išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas.

Pasiekimų sritis	EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA (savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas, apmąstymas, tinkamas reagavimas į juos)
Vertybinė nuostata	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.
Esminiai gebėjimai	Atpažįsta, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Kasdieninėse situacijose mokytojo padedami pavadina pagrindines emocijas, atkreipia dėmesį į kitų emocijas ir jas įvardina. Emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. Vaikai mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrų“, kai suaugusieji vaiko patiriamas ir išreiškiamas emocijas pavadina, pakomentuoja, taiko personalizuotus vaikų nusiramimo būdus (išbūti, išjausti emocijas, patiriant mokytojo paramą, pabūti nusiramimo erdvėje kartu su suaugusiuoju, įsitraukti į pozityvias emocijas žadinančias veiklas). Vaikai atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, paišena, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomąsias veiklas.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Padeda pažinti emocijas įvairūs žaidimai: žymėjimas, ką jauti, storių veikėjų jausmų aptarimas, pokalbiai apie jausmus, bendri žaidimais meninėmis priemonėmis išreiškiant savo emocijas, kalba, mimika, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškina, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukelusias situacijas bei priežastis. Vaikai panyra į tyrinėjimo (savo kūno, emocijų) veiklas susidomėję ir išgyvendami teigiamas emocijas. Vaikai gilina savo supratimą apie tyrinėjamą objektą informaciją gaunant įvairiais būdais (stebint, klausant, liečiant, matant ir pan.). Įgytą patirtį išreiškia savarankiškai veikdami, verbalizuodami.

Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo	
Kuriami judraus patirtinio ugdymosi, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, realių ir virtualių aplinkų kontekstai. Sukurti ugdymosi kontekstai, pasižymintys patirtinių veiklų įvairove, įvairiapusio judėjimo galimybėmis, pasižymintys emociniu saugumu, mokytojo jautrumu vaikų poreikiams, bendrų veiklų, įvairių sąveikų galimybėmis. Mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiaisiais. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pasitiki vaiku, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtiniam ugdymuisi). Kuriamas mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui pažįstant ir išreiškiant emocijas, suvokiant savo asmeninį tapatumą. Žaismė ir autentišką patyrimą lydinčios pozityvios emocijos. Skatinamas vaikų noras veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas. Skatinamas vaikų judėjimo džiaugsmas ir kasdienis judrumas, didinamos judraus mokymosi galybės mokyklos lauko aplinkose, naudojantis Vilniaus miesto sąlygomis. Siekiama dialogiškos vidaus ir lauko aplinkų jungties, įrangos mobilumo, pritaikymo tyrinėti judesį. Panaudojama natūrali ir dirbtinai sukurta, įranga ir priemonėmis papildyta gamtinė aplinka, modeliuojamos vaikus judėti skatinančios iššūkio, saugios rizikos edukacinės erdvės, kuriančios prielaidas subalansuotam ugdymui(si) viduje ir lauke. Mokytojas skatina pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, rinktis sveikatai palankų maistą, išbandyti įvairius skonius, skirtingus nesutarimų sprendimo būdus, patirti dienos ritmą: svarbi veiklų įvairovė, kūno pojūčiais, didėjančiomis galiomis valdyti kūną; sekimas įkvepiančiu mokytojo pavyzdžiu, tyrinėjant judesius, išbandant naujus judėjimo būdus, valgant sveikatai palankų maistą, mėgaujantis kūno švara ir aplinkos tvarka; kuriamas žaismingas ugdymo(si) procesas, eksperimentuojant kūno judesiais, dalyvaujant žaismingose judriose veiklose	

VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: KOMUNIKABILUS, BESIRŪPINANTIS KITAIS UGDYMO SRITIS: AŠ KALBŲ PASAULYJE

Pasiekimų sritis	KALBŲ SUPRATIMAS (gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmės; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.)
Vertybinė nuostata	Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais
Esminiai gebėjimai	Supranta įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės

1 Žingsnis. Trumpam sutelkti dėmesį, reaguoti į (ne)žodinį bendravimą, pasikartojančius judesius, vaizdus, muzikinį ritmą, skaitymą. 2 Žingsnis. Supranta ir atliepia 2–3 žodžių sakinius, klausimus, trumpus pasakojimus, įsidėmi dažnai vartojamus žodžius, reaguoti į pasikartojančius garsus, žodžius, judesius; 3 Žingsnis. Supranta 3–4 žodžių sakinius, klausimus, trumpus skaitomus, pasakojamus arba dainuojamus tekstus. Reaguoti į ritmo darinius, intonavimą.	3 metų vaikai domisi įvairia kalbine raiška – bendrine kalba, tarmėmis, skirtingomis kalbomis ir kultūromis. Suaugusieji skatina jų smalsumą pasakodami apie kitas šalis, kultūras, kalbas ir jų atmainas. Vaikai varto įvairiomis kalbomis parašytas knygeles, klausosi dainelių, eilėraščių ir pasakojimų įrašų skirtingomis kalbomis, žaidžia įvairiakalbių stalo žaidimus. Vaikai ugdo žodinės kalbos suvokimo gebėjimus dalyvaudami mokytojo, savo ar draugų sugalvotuose vaidmenų žaidimuose, žaisdami su žaislais, įvairiomis priemonėmis ir kitose žaismės situacijose. Vaikai supranta savo ir artimųjų vardus, atpažįsta paprastus klausimus ir prašymus, žino artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Vaikai supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, klausosi pasakojamų istorijų ir suvokia jose vykstančių įvykių seką, taip pat supranta su dienvakare susijusius paaiškinimus. Vaikai plečia kalbos supratimą aktyviai dalyvaudami mokytojo siūlomose veiklose ir kasdienės rutinos situacijose, kurias aptaria vykstant veiklai. Vaikai auga aplinkoje, kurioje skatinamas kultūrų ir kalbų įvairovės pažinimas – jie mato įvairių kultūrų ženklus, simbolius, girdi skirtingas kalbas ir varto įvairiomis kalbomis parašytas knygeles.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 Žingsnis. Domiuosi rašytine kalba, atpažįstu keletą raidžių, klausausi įvairių tekstų, atsimenu kai kuriuos juose minimus įvykius, iš paveikslėlių suprantu knygelės turinį. 5 Žingsnis. Supranta sudėtinius sakinius, pradėdų siėti kalbos garsus su raidėmis, iš klausos atskiriu tuo pačiu garsu prasidedančius žodžius. Atidžiai klausausi tekstų literatūrine kalba ir tarmiškai, suvokiu skirtingų žanrų leidinių skirtumus, suprantu knygos viršelio funkciją, atpažįstu kelis spausdintus žodžius. 6 Žingsnis. Domiuosi įvairiais rašytiniais tektais, numatau man skaitomo teksto tęsinį, atpažįstu nuo kelių iki keliolikos.	Vaikai ugdo žodinės kalbos supratimą dalyvaudami grupinėse veiklose ir aktyviai bendraudami, žaisdami kasdienio gyvenimo ar fantazijos pasaulio siužetais paremtus žaidimus, kuriuos, jei reikia, palaiko mokytojas. Vaikai natūraliai sieja išgirstus žodžius su daiktais, reiškiniiais ar veiksmiais visose aplinkose, kuriose jie veikia, taip plėtodami kalbos prasmių supratimą. Vaikai gilina kalbos supratimą klausydamiesi amžių atitinkančių ir sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, skaitydami netiesiogiai perduodamas žinutes (laiškus, raštelius) ir siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija bei numanomu kontekstu. Smalsaudami, fantazuodami iš paveikslėlių kūrybiškai kuria pasakojimą, istoriją. Mokytojai skaitant demonstruoja, kad supranta tekstus, pagrindines istorijos mintis, atpažįsta pagrindinius veikėjus, vaizdžiai atpasakoja kitam girdėtą tekstą, aktyviai diskutuoja jį aptariant. Vartydamas knygeles pasakoja bendraamžiui, ką mato iliustracijose. Klausosi tautosakos kūrinių, pastebi tarmiškus žodžius, domisi jų reikšme ir bando juos atkartoti. Mokytojo inicijuojamos veiklos – bendravimas gyvai ar nuotolinėmis priemonėmis su kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis kalbančiais vaikais ir suaugusiais – sužadina vaikų smalsumą ir įtraukia juos į kalbinę veiklą. Vaikai, padedami mokytojo, mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir raškos strategijas – siekdami suprasti ir perduoti informaciją, jie naudoja neverbalinę kalbą, mimiką, gestus ir aplinkos objektus. Vaikai su džiaugsmu dalyvauja mokytojo siūlomuose

	kalbiniuose žaidimuose, kurie atspindi skirtingų kultūrų autentiškumą – jie žaidžia mįsles, juokauja, mokosi skaičiuočių, greitakalbių ir kt.
Pasiekimų sritis	KALBINĖ RAIŠKA (gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis.)
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.
Esminiai gebėjimai	Pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai mėgdžioja, čiauska, reaguoja ir kartoja suaugusiųjų tariamus garsus, dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose, mėgdžiodami, kartodami skiemenis ar žodžius, naudodami veiksmus, mimiką ir pantomimiką. Vaikų žodynas ir kalbinė raiška plečiasi aktyviai bendraujant su suaugusiuoju, kuris inicijuoja pokalbius, plėtoja vaikų pasakymus ir juos pakartoja. Vaikai, skatinami žodžiais, veiksmais, domisi aplinka, įvardija šalia esančius objektus, veiksmus ir būsenas, taip plėsdami savo aktyvų žodyną. Deklamuoja (atkartoja, kartu su mokytoja) eilėraštkus, užbaigia girdėtas pasakas, eilėraščius. Vaikų gebėjimą išreikšti jausmus, emocijas, norus ir mintis skatina dėmesys jų kalbai, kantrus išklausymas, lėtas kalbėjimo tempas ir reagavimas į jų žodines bei nežodines intencijas. Vaikai lavina mąstymą ir kalbą klausydamiesi amžių atitinkančių tekstų, eilėraščių, pasakų, sieja pasakoj
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikai įtraukiami į situacijas, kur tyrinėja kalbinės raiškos būdus keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kuria naujadarus, žaidžia kalba ir sugalvoja savo kalbas. Natūraliai kalbėdami ar klausinėjami jie vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos
4 žingsnis. Kalbu 3–5 žodžių vientisiniais sakiniais, taisyklingai tariu daugumą garsų, dažniausiai tinkamai vartuju gramatinės formos, padedamas deklamuojau ir pasakoju, bandau kopijuoti matomus simbolių, raides.	

5 Žingsnis. Laisvai kalbu apie tai, kas vyksta, vyko ir vyks, tinkamai vartoju gramatines formas, kalbu sudėtiniais sakiniais, trumpai papasakoju, diskutuoju ir atsakau į klausimus; kopijuju arba užrašau raides, simbolius, žodžius.

6 Žingsnis. Išsakau savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, aiškinuosi, diskutuoju; tinkamai pradedu, plėtoju, keičiu ir baigiu pokalbį; vartoju vaizdingus žodžius, kuriu ir atpasakoju istorijas; kopijuju žodžius, rašau savo vardą, kelis žodžius.

žodžių. Smėlio dėžėje ar dideliam inde vaikai randa (šakelės, akmenukai, kita gamtinė medžiaga) ir jais rašo lape ar smėlyje. Įdomiose ir aktualiose veiklose, žaidybinėse situacijose, vaikai kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Kasdieninėse situacijose, kalbiniuose žaidimuose, dalyvaudami ilgesniuose, įvairesnės tematikos mokytojo ir bendraamžių inicijuojamuose pokalbiuose vaikai pradeda vartoti vis sudėtingesnes sandaros žodžius ir retesnes gramatines struktūras. Režisūriniai, siužetiniai vaidmenų, žodiniai, kolektyviniai ir kiti žaidimai sukuria vaikams naujas patirtis ir kalbines situacijas, leidžia plėsti žodyną, kuris peržengia artimiausios aplinkos temas. Vaikų kalbėjimą skatina įtraukiančios, vaizduotę stimuliuojančios mokytojo arba bendraamžių inicijuojamos veiklos.

Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raida sudėtingėja, kai jie klauso skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, žiūri įgarsintus filmukus ar pasakas, patys atpasakoja, perkūrina, pratęsia, suvaidina, iliustruoja, deklamuoja, kalbasi su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, sieja tekstą su vizualia medžiaga. Vaikai kuria pasakas orientuotas į gamtos ir pasaulio pažinimą. Jie aktyviau kalba, ieško būdų aiškiau išreikšti mintis, kai mokytojas dėmesingai bendrauja, papildo ir pratęsia jų mintis. Vaikai vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip...“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles. Pasakose vaikai mokosi mylėti gamtą. Neretai pasakose prabyla net paprastas akmenėlis ar mažas vabalėlis, kas ugdo vaikų rūpestingumą ir atidumą gamtai, moko rūpintis mažesniu už save.

Vaikai, dalyvaudami bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, klausosi suaugusiojo skaitomo teksto. Jie ištraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raida, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius matomoje aplinkoje ar iš atminties. Vartydami knygeles su mokytoju, žaisdami kortelių žaidimus, jie plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą.

Vaikai formuojasi kritinio mąstymo pradmenis, pradeda suprasti perkeltnes prasmes stebėdami ir tyrinėdami artimiausioje aplinkoje pateikiamą rašytinę ir vizualinę informaciją. Jie kalba apie skaitomo teksto prasmes, analizuoja spaudinių iliustracijas, nuotraukas, lauko erdvėse pastebi ženklus, užrašus, skelbimus. Mokytojo skatinti, jie domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas).

Vaikai imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, suprantą, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą

	bei specifinę grafinę rašiką. Dalyvaujant mokytojo siūlomose veiklose, jie susipažįsta su kitais rašytinės raškos būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu.
Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo	
Derinamos ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos.	
Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modelių, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiais. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pastitiki vaikų, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtiniam ugdymuisi).	
Įgytos patirties rašiką užtikrina skirtingi ugdymo(si), kultūriniai ir kalbiniai kontekstai, įvairios ugdymo(si) aplinkos, taip pat komunikacinių situacijų įvairovė, kuriose vaikas savarankiškai taiko įgytą patirtį, kurdamas pasakojimą, dalyvaujamas dialoge ar polilogė, tardamas, diskutuojamas, vaizduodamas grafiškai, „rašydamas“ laišką. Patirtinės veiklos skatina žodinės ir nežodinės kalbos vartojimą įvairiose aplinkose, kūrybiškai taikyti kalbos žinias ir įgūdžius. Naudojant Vilniaus miesto, kaip daugiakultūrio, sąlygomis ir galimybėmis.	

VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: KŪRYBINGAS UGDYMO SRITIS: KURIU IR IŠREIŠKIU

Pasiekimų sritis	MENINĖ RAŠIKA (tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertinimo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas. TVARUS VARTOJIMAS (meninio ugdymo derinimas su aplinkosauginiu švietimu, siekiant ugdyti sąmoningumą ir sąveikauti su aplinkosaugos sąvokomis ir problemomis, pvz., išsaugojimu, atkūrimu ir tvarumu)
Vertybinė nuostata	Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raškos džiaugsmą. Žemės etika, sisteminis mąstymas, tvarumas, socialinės ir biologinės įvairovės pripažinimas, socialinis ir aplinkos teisingumas, bendradarbiavimas, vientisumas.
Esminiai gebėjimai	Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raškos priemonėmis (kuria ir iš netradicinių priemonių), atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Kūrybiškai tyrinėja aplinkos problemas.

DAILĖS RAIŠKA	
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Emocingai reaguoju ir siekiu ryškių, man įdomių objektų. 2 žingsnis. Išbandau kokių pėdsakus palieka rašymo, piešimo ir lipdymo priemonės. 3 žingsnis. Kevezoju skirtingomis rašymo ir piešimo priemonėmis, sava kalba palydžiu kūrybą, turiu savo mėgstamas priemones.	Pirmieji vaiko vizualaus pasaulio tyrinėjimai prasideda nuo artimiausios, kasdienės namų ir mokyklos grupės aplinkos stebėjimo. Vaikas stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius. Vaikai spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu, stebėdami mokytojo veiksmus vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti, kai suaugusieji palankiai reaguoja, drąsina ir komentuoja vaikų piešinius. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai bei akies ir rankos koordinacijai, vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas. Žaisdami su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis figūromis, čiupinėdami, minkydami, stebėdami juos realioje ir virtualioje erdvėje, atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raškos galimybes.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Noriai išbandau skirtingas piešimo priemones, galiu piešti storomis, plonomis ir kitokiomis linijomis, jau pavyksta nupiešti man rūpinus dalykus. 5 žingsnis. Numatau, ko man prireiks kūrybiniam sumanymui įgyvendinti, kuriu įvairiais būdais, grožiuosi kitų darbais. 6 žingsnis. Kuriu įvairius kūrybinius darbus, įvairiomis dailės technikomis, jas pasirenku pagal sumanymą, galiu papildyti ženklais, žodžiais ir kitomis detalėmis, aptariu savo ir kitų kūrybą.	Drąsiai ir laisvai eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas linijų, formų, faktūrų įvairovę, konstruoja įvairias formas. Naudojasi įvairiomis linijomis, jų deriniais geometrinėmis figūromis ir laisvomis formomis, kuria spontaniškai. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. Rodo pasitenkinimą veikla ir kūryba, gerisi savo ir kitų vaikų menine veikla, darbais. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentarais, gestais, mimika. Pasitelkia vaizduotę. Kuria kartu su bendraamžiais bendrą darbą. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais, pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kopijuoja aplinkoje matomus simbolius. Įvairia technika ir simboliais bando perteikti informaciją.

Išitraukiant į mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, kuriant skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, lavėja vaikų grafinė ir spalvinė raiška. Vaikams išbandant įvairias technikas (monotipiją, lino raižinį, grotąžą, koliažą), eksperimentuojant su įvairiomis technikomis. Tapybos technikos suteikia galimybę tyrinėti spalvų maišymo ir skaidrumo efektus, lavina vaiko pojūtį spalvoms ir kompozicijai. Grožisi profesionalių menininkų sukurtais kūrniais. Mokytojai veiklos metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetišius potyrius tam, kad gausėtų vaikų meninių savokų žodynas.

Vaiko erdvinė raiška lavėja jam spontaniškai žaidžiant su erdvine vizualinei raiskai skirtomis priemonėmis ir medžiagomis.

Vaikas mokytojo drąsinamas išbando ir tyrinėja įvairias grafines ir spalvinės raiskos priemones ir medžiagas. Vizualinių raiskos priemonių ir įrankių įvairovė (pvz. tapymas natūraliomis priemonėmis: kava, purvu ir pan), jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina vaikų grafinę ir spalvinę raiską (molis, modelinas, terapinės vaškinės kreidelės)

Drąsinami, palaikomi vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiskai, stekia savitai ir detalai išbaigti savo kūrybinius darbus.

Vaikas modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras veikdamas su įvairiomis medžiagomis: lipdydamas skirtingų formų objektus, konstruodamas erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. Įgudęs vaikas bando atkartoti ar sukurti sudėtingesnius erdvinius objektus. Vaikas patiria džiaugsmą kurdamas įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų: kaladėlių, gamtinės medžiagos, antrinių žaliavų, buities rakandų, karštų klijų, naudodami 3D pieštukus. Vaikai drąsinami mokytojų naudoja netradicines raiskos priemones, pavyzdžiui, audinių skiautes, polietileną, vielą, virves, ar kuria su realiais daiktais ir jungia skirtingas, technologiškai „nesuderinamas“ medžiagas (popierius – molis, viela – polietilenas ir kt.). Šviesos, šešėlių, atspindžių pritaikymas ir žaidimas su jais (švieselės, prožektoriai, veidrodžiai ir pan.).

Ekomenas - vaikai kartu su mokytoja pasirenka ir tiria pasirinktą aplinkosaugos problemą ir transformuoja pasirinktą informaciją į meno projektus (naudotis perdirbamomis arba natūraliomis medžiagomis (neišeisdami jokios pinigų sumos) ir sukurti ekologinį meno kūrinį.

TEATRO RAIŠKA

Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)

Ugdymo(si) gairės

2 žingsnis. Išreiškiu nuotaikas ir poreikius, žaismingai tyrinėdamas savo kūno galimybes.

3 žingsnis. Siekdamas emocinio poveikio, išbandau ir pasirenku balso, kūno judesių ir mimikos raiškos priemones.

Žaisdamas vis dažniau sąmoningai reiškia poreikius ir nuotaikas – šypsosi, imituoja emocijas, išreiškia džiaugsmą ar nusivylimą kūno judesiais, intonacija, garsais. Tyrinėja savo balso galimybes – šnabžda, dainuoja, šaukia, keičia toną. Žaismingai eksperimentuoja su mimika, judesiais, garsais, derina juos tarpusavyje pagal situaciją. Pradedą spontaniškai mėgdžioti suaugusiųjų ar matytų veikėjų elgesį.

Siekdamas sukelti tam tikrą emocinį poveikį aplinkiniams, vaikas sąmoningai pasirenka balso, kūno judesių ir mimikos raiškos priemones. Improvizuodamas pasitelkia anksčiau pastebėtas ar išmoktas išraiškas: pakeičia balso toną, imituoja emocijas, gestais ir mimika perteikia vaidmenis. Režisūriniuose ir vaidmenų žaidimuose pradeda įkūnyti paprastus personažus, pasirenka jiems tinkamus gestus, emocijas, veiksmus, naudoja daiktus ar priemones (pvz., lėlę, skarą, kepurėlę) kaip simbolinius vaidybos elementus.

Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)

4 žingsnis. Žaisdamas tyrinėju socialines situacijas, kurių vaidmenų dialogus, naudoju išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, priemones.

5 žingsnis. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose galiu kurti dramatiškas situacijas, įvykius, atskleidžiamas vaidmenį pasitelkiant raiškos būdus ir priemones.

6 žingsnis. Galiu kurti pasirinktų simbolių vaidmenų apibendrintus charakterius. Kartu su kitais spontaniškai kuriu lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“. Dalyvauju improvizacinio pobūdžio renginiuose. Dalinuosi savo „teatre patirtimi“.

Ugdymo(si) gairės

Žaisdamas tyrinėja pažįstamas socialines situacijas (šėimos gyvenimo scenos, mokyklos kasdienybė, prekybos vietos, gydytojo kabinetas ir kt.), kuria vaidmenų dialogus remdamasis girdėtais pasakojimais, kasdieniais pokalbiais ar pasakų epizodais. Sąmoningai renkasi jam patrauklius vaidmenis, stengiasi atskleisti veikėjų emocijas ir ketinimus. Naudoja išraiškingus kūno judesius, mimiką, balso intonacijas, derina jas tarpusavyje kuriant charakterį. Veiklose pasitelkia grupėje esančias priemones: lėles, kaukes, skaras, audinius, paprastas kostiumų detales, o jų pagalba sustiprina kuriamo veikėjo vaizdinį.

Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose vaikas tikslingai kuria dramatiškas situacijas, įvykius ar netikėtus posūkius, paremtus personažų susidūrimais, vidiniais išgyvenimais ar aplinkos pokyčiais. Improvizuoja dialogus, siūlo sužeto eigą, reaguoja į kitų vaikų siūlymus, priima jų idėjas. Tyrinėdamas pasirinktų personažų savybes, apmąsto jų elgesį, emocijas, veiksmo motyvus. Vaidmenį atskleidžia pasitelkdamas įvairias meninės raiškos priemones – gestus, balso tembrą, emocingą kalbą, ritminį judėjimą. Veikloje pasitelkia simbolinį rekvizitą (pvz., akmenuką kaip mikrofoną ar šaliką kaip apsiaustą), grimą, muzikavimą, šokį, kurie praturtina vaidybinius sumanymus.

Tyrinėja simbolinio personažo (pvz., raganas, karalius, įvairius herojus, gyvūnus ar gamtos reiškinius) esmines savybes, emocines būsenas ir jausmus, geba juos perteikti per

	išraiškingus, charakteringus kūno judesius, mimiką, balso tembrą ir kalbos stilių. Kuria lėlių, šokio, dramų, muzikinio pobūdžio „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, pasiskirsto vaidmenimis, improvizuoja dialogus, veikia kaip komanda, siūlo bendras siužetines kryptis. Drąsiai bendrauja su kitų vaikų kuriamais personažais, kuria emocinius ryšius tarp jų, reaguoja į netikėtumus, spontaniškai sprendžia scenines situacijas. Drauge su mokytojais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotose renginiuose (pvz., įvairiose šventėse, pasakų inscenizacijose), priima atsakomybes už pasirinktus vaidmenis. Po pasirodymo dalinasi savo teatine patirtimi – apibūdina, kas jiems patiko, kokius vaidmenis atliko, kokie epizodai įsiminė, kokias mintis ar jausmus sužadino spektaklis.
--	---

MUZIKOS RAIŠKA	
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Man patinka išgauti garsus balsu ir daiktais, gestais ir čiaušėjimu reaguojau į muziką ritmiškai judu ir kratau barškučius. 2 žingsnis. Suklūstu ir reaguojau į muziką judesiais ir mušamaistais instrumentais, žaidžiu melodiniais ir ritminiais dariniais, pakartojau dainų fragmentus, spontaniškai kuriu „arioso“ daineles. 3 žingsnis. Tyrinėju balsą, muzikos instrumentus ir kitus garso šaltinius, vienas ir kartu su kitais vis ritmiškiau groju, judu ir dainuoju daineles, mano „arioso“ dainavimas įgauna struktūrą. Susikaupęs klausau muzikos ir įvairiais būdais parodau, kad suprantu kai kuriuos muzikos kontrastus.	Išitraukdamas į meninę raišką vaikas domisi ir tyrinėja garsų pasaulį, pasitelkdamas savo balsą ir kūną (vokalinei eksperimentuoja, ploja rankomis, trepsi kojomis), aplinkoje esančius daiktus (kaladėles, kamuoliukus), instrumentus (barškučius, klaves). Vaikas susidomi ir ieško garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, imituoja ir mėgdžioja suaugusiųjų vokalizavimą, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, bando „sukurti“ savo dainą, kas ypač svarbu ankstyvajam kūrybiškumo ugdymui. Jau geba judesiais ir kita kūno kalba (linguodamas, supdamasis) atkartoti ritminių piešinių fragmentus. Noriai užsima vokaline raiška, kuria ir rečituoja savitus žodžius bei atkartoja nesudėtingų, pažįstamų dainų fragmentus, jau geba pajusti ir atliepti su muzikos skambesio stiprumu (<i>piano-forte</i>), judėjimo greičiu – tempu (<i>lento-allegro</i>) ir nuotaika – derme (<i>minoras-mažoras</i>) susijusią muzikos kaitą. Ilgiau sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, groja mušamaisiais instrumentais, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą, ima pajusti muzikavimo grupėje džiaugsmą, kas leidžia atsirasti socialinio bendravimo meninėje raiškoje gebėjimams.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Skiriu kalbėjimą nuo dainavimo, gana tiksliai intonuojau dainas; tyrinėju įvairesnius garso išgavimo būdus, groju nustatytu pulsu, pakartojau ritmo ir melodinius darinius; dėmesingai klausausi muzikos, savo kūrybą fiksuojau grafiniiais piešiniais.	Aiškiai atskirdamas kalbėjimą nuo dainavimo vaikas ima tiksliau intonuoti patogaus diapazono dainas. Instrumentais ir kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartojia trumpus ritminius bei melodinius darinius. Dėmesingai klausosi ir atlieka (balsu, instrumentais) platesnio ir įvairesnio muzikinio repertuaro kūrinius. Derina dainavimą su judesiu,

5 žingsnis. Gana taisyklingai atlieku vis daugiau dainų. Muzikuodamas, improvizuodamas ir kurdamas naudoju kontrastus, judesiu perteikiu muzikos ypatumus. Pasakoju savo išpūdžius, vartoju kai kurias muzikos sąvokas, pasiūliau, kaip mokykloje ir kitur panaudoti muziką. 6 žingsnis. Tyrinėdamas lyginu garsus, groju sudėtingesniais instrumentais; dainuoju sudėtingesnes dainas, kurių kelių muzikos elementų akompanimentus, žymiu juos sutartiniais ženklais. Vartoju vis daugiau muzikos sąvokų, aptariu atliktą muziką, kūrinio paskirtį.	atliepdamas muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Pradeda laikytis klausymo, dalyvavimo koncertuose, projektuose taisyklių. Vaikas atlieka įvairių dainų repertuarą, pagal galimybes stengiasi taisyklingai artikuliuoti, prisimena ilgesnes ir sudėtingesnes vokales melodijas. Judesiu parodo ritmo ir melodijos ypatumus (garso trukmę, garsumą, aukštį, melodijos slinktį, ritmo pulsą). Vartoja kai kurias dažnai vartojamas, jam suprantamas muzikines sąvokas. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą. Atpažįsta keletą muzikos instrumentų. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi ir pastebi, kaip jo indėlis dera su kitais. Rodo norą ir jaučia pasididžiavimą dalyvaujamas pasirodymuose – koncertuose, projektuose, suvokia meninės raiškos svarbą aplinkiniams. Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir jungia kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą, dinamiką), komponuodamas garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Perteikia savo muzikinę kūrybą vizualiomis priemonėmis. Suvokia muzikinių garsų aukščiui ir ritminei vertei žymėti muzikinių ženklų (ketvirtinės, aštuntinės ir pusinės natos, pauzės) prasmę, atskiria juos muzikiniuose žaidimuose ir geba pagal juos ritmuoti, žiūrėdamas ritmavimo žaidimus-animacijas. Įvardija kai kurias žinomas muzikos sąvokas. Išklauses muzikos kūrinį trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą.
--	--

ŠOKIO RAIŠKA

Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Tyrinėju erdvę, išgirdęs muziką spontaniškai judu, mėgdžioju suaugusiojo judesius. 2 žingsnis. Klausydamas muzikos atlieku keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje ir judėdamas, tyrinėju judėjimo kryptis, kuriu judesius čia ir dabar, derinu dviejų judesių seką. 3 žingsnis. Atliepdamas muzikos nuotaiką tyrinėju savo ir kitų asmenines erdves, atrandu naujų judesių, vienu metu judinu kelias kūno dalis, atsimeinu ir kartoju trijų judesių kombinacijas, patinka šokti vienam ir su draugais.	Vaikai juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį, šoka kartu su kitais, atsimeina trijų judesių kombinaciją, judina savo kūno dalis. Šokdamas, mėgdžiodamas kitą vaiką mokosi valdyti savo kūną, lavina koordinaciją, lankstumą ir ištvermę. Atliekdamas įvairius šuolius, sukamus judesius, ritmines kombinacijas, jis gerina pusiausvyrą ir stiprina raumenis. Atliekdamas kvėpavimo pratimus atsipalaiduoja, stengiasi jausti judesių harmoniją.

	Šokdamas vaikas išreiškia emocijas, kartu su mokytoja atranda būdus, kaip judesiais perteikti istorijas ir nuotaikas. Kūrybinės improvizacijos metu drąsiai eksperimentuoja su skirtingais ritmais ir stiliais. Klausydamas muzikos, žiūrėdamas video, vaikas susipažįsta su skirtingomis šokio tradicijomis, taip plėsdamas savo meninį suvokimą.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.) 4 žingsnis. Šokdamas išreiškia judėjimui būdingas savybes, patinka judėti įvairiai: šokinėti, šuoliuoti, šokti ratelį, judėti įsivaizduojama linija; kuriu ir prisimenu savo sukurta trijų – keturių judesių sekos šoki, laikausi šokio taisyklių, kalbu apie savo ir kitų pasirodymus. 5 žingsnis. Šokdamas atrandu naujus judesius, judėjimo galimybes; generuoju idėjas, šoku sukamuosius ratelius; kuriu ir šoku kompozicijas iš penkių šešių judesių, turiu nuomonę apie pasirodymą. 6 žingsnis. Šokdamas judesiu vaizduoju emocijas, veikėjų charakterius, šoku vis sudėtingesnius šokius ir ratelius, kuriu temines šokio kompozicijas, grafiškai ar žodžiu perteikiu šokio eigą.	Ugdymo(si) gairės Vaikai judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius (3-4 judesių seka), susieja spontaniškus judesius su šokio elementais; pirmaisiais metais vaikams pradėjus šliaužti, ropoti, vaikščioti, vystosi erdvės suvokimas: kryptis, judėjimo kelias, asmeninės erdvės supratimas, santykiai su kitais judančiais erdvėje. Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą. Vaiko atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda vaikui išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, todėl jis pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Vaikai naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Augdami ir judėdami vaikai mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui vaikai spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šoku. Vieni ar kartu su mokytoja dalyvaudami kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose, vaikai perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, taip pat atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienas, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.); Šokdami vaikai tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Mokydamiesi šokių, vaikai supranta jų kompoziciją (šokio žingsnius, sekas, stilių, judėjimo kryptį, erdvę), stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusakoma šokio tempą, nuotaiką; Mokytoja padeda vizualinės raškos priemonėmis vaikams išreikšti save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtoti vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą. Dailės raiška padeda atrasti ir plėtoti vaikų autentišką vaizdavimo stilių:

	Vaikas įsimena šokio judesių sekas, ritmus, mokosi susikonzentruoti ir greitai reaguoti į muzikinius pokyčius. Erdvinis suvokimas ugdomas per įvairias choreografines užduotis – vaikas mokosi judėti skirtingomis kryptimis, išlaikyti atstumą ir prisitaikyti prie grupės dinamikos. Mokytojas sukuria aplinką, kurioje vaikas gali tyrinėti savo kūno galimybes, išmokyti naujų šokio elementų ir džiaugtis judėjimu. Įvairūs šokio stiliai, improvizacija ir žaidybinių elementai leidžia vaikui ne tik mokytis, bet ir išreikšti save per muziką ir judesį. Šokis tampa ne tik judėjimo forma, bet ir saviraiškos priemone, leidžiančia vaikui augti, atrasti savo stiprybes ir patirti judesio džiaugsmą.
--	---

Pasiekimų sritis	ESTETINIS SUVOKIMAS (nusiteikimas estetišiems potyriams ir džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta ir jautrumas kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais).
Vertybinė nuostata	Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.
Esminiai gebėjimai	Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetišius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Mokytoja sudaro galimybes vaikui įgyti malonios estetišės patirties, kuri paskatina vaikų nuostabą, smalsumą, tyrinėjimą ir teigiamą prierašumą juos supančiai aplinkai. Taip netiesiogiai formuojamas asmens rūpestis gamta, socialiniu sąmoningumu ir kultūrinio tapatumu. Menas vaikui yra svarbiausia estetinio ugdymo priemonė, išreikšta vaizdiniais, judesiais, garsais ar žodine išraiška. Mokytoja skatina vaikų estetinius potyrius, kuriuos sukelia ir ne tik meno sritis, bet ir darbas, bendravimas, natūrali gamta. Mokytoja skatina vaiką emociškai reaguoti į kūrybą, gamtos grožį.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Vaikas skatinamas stebėti, patirti, kurti, vertinti ir išreikšti tai, kas gražu, ugdytis santykių su gamta ir su tuo, kas gražu tarpasmeniniuose santykiuose. Tad jis gali nesilaikyti standartų,

5 žingsnis. Mėgaujosi muzikavimu, šoku, vaidyba, dailės veikla, gėriuosi kalba, gamta, geru elgesiu, darbais, turiu savo nuomonę ir savitą skonį. 6 žingsnis. Kurdamas nepaisau standartų, pasakojau apie vaizdinius, kylančius patiriant kūrinį, stebint aplinkos ir gamtos reiškinius. Siūlau, kaip gražinti, tobulinti aplinką, vertinu kitų kūrybą.	asmeniškai patirti estetikos džiaugsmą meninės kūrybos procese, kasdieniniame gyvenime, bendravime su kitais žmonėmis. Kuriamos kartu su vaikais estetiškos ugdomosios aplinkos, o jose esančios ekologiškos, raminančių spalvų turinčios, gamtoje randamos medžiagos, kurios skatina vaikų norą tyrinėti, ugdytis per pojūčius. Vaikai stebi estetiškos, patrauklios, tvarkingos aplinkos nuotraukas, ieško jiems patrauklių aplinkos vaizdų internetiniuose šaltiniuose. Taip pat stebėdami savo grupės aplinką gali pasakyti kas jiems yra gražu – negražu, tvarkinga – netvarkinga. Vaikai jau pradeda domėtis aplinkos grožiu ir noriai įsitraukia į netinkamos aplinkos pertvarkymą. Tai vaiko jautimumą galių visuma, kuri padeda vaikui išreikšti savo išgyvenimus patirti ir mėgautis gražiais dalykais. Vaikas dalyvaudamas estetiško ugdymo veiklose aiškiau mąsto ir suvokia, subtiliau ir giliau jaučia aplinkos grožį, reiškia gilesnius jausmus, turi įvairesnių kūrybinių idėjų, imlesni grožiui, nori saugoti ir puoselėti grožį, jautriau jį vertina, sėkmingiau kuria bendrus darbus su bendraamžiais. Per estetinį suvokimą įvairiomis ugdymo priemonėmis plečiama vaikų estetinė patirtis, atranda, kaip vertinamas gyvenimo grožis juos supančiame pasaulyje, ("estetinis intelektas"). Estetiškos erdvės, objektai ar daiktai gali kurti vaikams ryškius prisiminimus ir skatinti tolimesnį ugdymąsi. Estetikos įgūdžius padeda ugdyti gyvenimiškos veiklos: ugdymasis grupėje, laisvas žaidimas, tvarkingos aplinkos, bendravimas su kitais.
---	--

Pasiekimų sritis	KŪRYBIŠKUMAS (kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir igyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas));
Vertybė nuostata	Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.
Esminiai gebėjimai	Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais. savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Pastebiu ir smalsiai reaguojau į pažįstamus ir naujus stimulius, žaismingai kartoju, kas man patinka.	Vaikai spontaniškai įvairiais būdais tyrinėja garsus, judesius, veiksmus, eksperimentuoja ir atranda naujus veikimo būdus, laisvai ilgesnį laiką drauge žaisdami kuria, fantazuoja,

2 žingsnis. Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėju, išgaunu, komponuoju patikisius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atradamas naujus veikimo būdus, ilgesniam laikui įsitraukiu į veiklą. 3 žingsnis. Pakartotinai tyrinėju dominančius kūrybinės raiškos būdus, žaisdamas imituojau, perkuriu, eksperimentuoju, atrandu naujus derinius, domiuosi kitų kūryba, noriu veikti drauge.	perkuriu. Kiekvieną vaiką įsitraukti skatina mokytojo pasiūlytų įvairių atvirųjų priemonių ir veikimo būdų sukurtos asmeninio pasirinkimo galimybės. Vaikų kūrybinės iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti (piešti, muzikuoti, lipdyti, šokti ir pan.) savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai bei akies ir rankos koordinacijai, vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis vaizduoti įvairesnes linijas, formas.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Kurdamas spontaniškai išbandau įvairias medžiagas, priemones, atrandu netikėtus veikimo būdus, pasitelkiu vaizduotę, keičiu konstrukcijas, paskirti, ilgesnį laiką veikiu man patinkančiu būdu. 5 žingsnis. Fantazuuoju ir generuoju įvairias kūrybines idėjas, savo kūryba autentiškai parodau pasaulio suvokimą, suprantu, kaip kuriu ir ko siekiu savo kūryba. 6 žingsnis. Keliau klausimus apie kitų ir savo kūrybą, siekiu įgyvendinti ir tobulinti kūrybinius sumanymus, mėgstu pasakoti apie savo kūrybą ir jos eigą.	Vaikai išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar įsitraukdami į organizuotas veiklas. Vaikai fantazuoja, generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir pozityvus reagavimas į vaiko pastangas ir autentišką raišką skatina vaiką tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas; Vaikai įvairius vaizdinius kaupia lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių objektų, gamtinės medžiagos. Juos tyrinėja, pasakoja apie tai, ką kūrė, kaip kūrė. Jautrus, palaikantis, susidomėjęs išreiškiantis mokytojo grįžtamasis ryšys padeda vaikui pajauti, patirti, atliepti, vertinti ir reflektuoti meninę raišką, džiaugtis savo ir kitų kūryba.

Pasiekimų sritis	GEBĖJIMAS ŽAISTI (gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą; gebėjimas žaidime laikytis priimto vaidmens).
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, išreikšdamas ir gilindamas juose supratimą apie pasaulį.
Esminiai gebėjimai	Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Atsiliepiu į žaidinimus ir pats juos inicijuojau. 2 žingsnis. Mėgdžioju suaugusiųjų, eksperimentuoju su žaislais ir daiktais, inicijuojau bendrus žaidimus. 3 žingsnis. Žaisdamas mokausi derinti savo veiksmus prie kitų.	Vaikai vis aktyviau juda erdvėje spontaniškai, suvokdami savo kūno galimybes. Įsitraukus mokytojų į žaidimus instinktyvūs vaikų judesiai tampa vis labiau tikslingi ir pasikartojantys. Mokytojo džiaugsminga reakcija į vaikų atradimus, skatina juos kartoti sėkmingus judesius ir garsus, iš kurių ilgainiui formuojasi žaisminga bendravimo „kalba“. Mėgindamas žaisti su

Kuriu žaidimo erdvę, jungiu kelis žaidimo veiksmus į vieną įvykį. Mėginu žaisti su draugu ir laikytis prisiimto vaidmens.	mokytąja, bendraamžiu vaikas suvokia savo kūno ribas, išraiškingai naudoja veido mimiką ir balsą, kuria socialinius ryšius bei patiria artimumo ir saugumo jausmą. Vaikai pratunami laikytis prisiimto žaidimo vaidmens. Vaikai tyrinėja juos supančią aplinką per žaidimus su įvairiais objektais. Mėgdžioja suaugusius taip užmegzdami ir palaikydami socialinius ryšius. Naudodami tikslingai parinktus žaislus (lėles, mašinėles, gyvūnėlius, indelius ir kt.), jie mokosi organizuoti savo žaidimų erdves. Mokytojas inicijuoja paprastą žaidimą, palaipsniui įtraukdami daugiau dalyvių ir skatindami vaiką perimti žaidimo iniciatyvą.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.) 4 Žingsnis. Žaisdamas su 1-2 draugais kuriu režisūrinius ir vaidmenų žaidimus: turiu mėgstamą vaidmenį, derinu veiksmus, aptariu žaidimo eigą, sprendžiu nesutarimus, kuriu žaidimo erdvę. 5 Žingsnis. Mokausi žaisti ir tartis su 3-5 vaikais dėl žaidimo temos, eigos ir vaidmenų, sprendžiu konfliktus. Galiu žaisti menamose erdvėse su menamais objektais, kuriu realius ir fantastinius įvykius ir personažus. 6 Žingsnis. Mokausi įsitraukti į kolektyvinius režisūrinius ir naratyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicinėse erdvėse, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lanksčiai kaitalioti vaidmenis.	Ugdymo(si) gairės Vaikai išmoksta žaisti dviese arba individualiai, palaipsniui pereina prie siužetinių vaidmeninių žaidimų, kuriuose atkuria jiems pažįstamas socialines situacijas. Pradžioje vaikų tarpusavio sąveika būna minimali, o žaidimai apima kelis pasikartojančius įvykius. Vaikai pradeda žaisti didesnėse grupėse, planuoja žaidimo siužetus, kūrybiškai įtraukia fantastinius elementus ir lanksčiai keičia vaidmenis. Jie geba savarankiškai organizuoti testinius žaidimus, aptarti temas, spręsti konfliktus ir net kurti ilgalaikius žaidimų pasaulius į žaidimus lengvai įtraukdami kitus vaikus ir mokytoją. Padedami mokytojų vaikai pradeda žaisti taisyklių žaidimus. Iš pradžių jie susipažįsta su paprastomis dėlionėmis, mozaikomis, judriais gaudynių ar slėpynių žaidimais, o vėliau pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų. Įgudę laikytis taisyklių vaikai mielai įsitraukia į mokytojo pasiūlytus didaktinius žaidimus ir patys imasi jų kūrimo. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes, lanksčiai kaitalioja vaidmenis.
Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo Kuriami kūrybinių dialogų, kultūrinių dialogų, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, realių ir virtualių aplinkų kontekstai. Kuriama vaizduotė, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai skatinami patirti kūrybos laisvę, išgyventi netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Aplinkų estetika ir įvairovė kuria prielaidas vaikams tyrinėti kūrybinės raidos galimybes, išbandyti daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, pasirinkti alternatyvias raškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pasitiki vaiku, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtniam ugdymuisi). Mokytoja padeda vaikams atverti duris į grožio pasaulį, atverti širdis, ausis ir akis, patirti daiktų grožį, tapti žmonėmis, kurie aktyviai ieško grožio. Naudojasi ir Vilniaus miesto, kaip kultūros židinio suteikiamomis galimybėmis (muziejai, senamiestis, gamtos, istoriniai paminklai ir pan.).	Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo Kuriami kūrybinių dialogų, kultūrinių dialogų, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, realių ir virtualių aplinkų kontekstai. Kuriama vaizduotė, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai skatinami patirti kūrybos laisvę, išgyventi netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Aplinkų estetika ir įvairovė kuria prielaidas vaikams tyrinėti kūrybinės raidos galimybes, išbandyti daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, pasirinkti alternatyvias raškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pasitiki vaiku, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtniam ugdymuisi). Mokytoja padeda vaikams atverti duris į grožio pasaulį, atverti širdis, ausis ir akis, patirti daiktų grožį, tapti žmonėmis, kurie aktyviai ieško grožio. Naudojasi ir Vilniaus miesto, kaip kultūros židinio suteikiamomis galimybėmis (muziejai, senamiestis, gamtos, istoriniai paminklai ir pan.).

Naudojamos įvairios priemonės, meno albumai su profesionalių dailininkų darbais, profesionalių fotografų fotografijų albumai, meno atvirutės, įvairaus dydžio meno plakatai (pasirinkti vieną), kurie padeda šokio meną derinti su kitais menais.

VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: BESIRŪPINANTIS SAVIMI, JAUTRUS KULTŪRINEI IR SOCIALINEI ĮVAIROVEI **UGDYMO SRITIS: AŠ IR BENDRUOMENĖ**

Pasiekimų sritis	SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS IR BENDRAAMŽIAIS - TVARUS SANTYKIS SU KITAIS (gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su suaugusiais ir kitais vaikais; gebėjimas bendrauti; gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo)	
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais	
Esminiai gebėjimai	Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės Nuo kūdikystės vaikai aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreiškdami savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis suaugusįjį, kuriam adresuota jų kalba. Vaikai pasitelkia žodinę ir nežodinę raishą aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiais ar vaikais. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Vaikų poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir veiklų aptarimas. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius. Dalyvaujant veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, vaikai mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius. Mokytojo padedamas įsitraukia į pokalbius apie būtinąbę rūpintis augalais, gyvūnais, praktinėje veikloje tai parodo.	
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės Dalyvaujant veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, vaikai mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius. Žodinę raishą papildo išradiniais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, piešiniais. Vaikai bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusioju ir bendraamžiais skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą	

5 žingsnis. Bendrauju su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais mokyklos aplinkoje, su interesų ir gebėjimų turinčiais vaikais, ieškau taikų nesutarimo sprendimo būdų, laikausi įsipareigojimų grupėi. 6 žingsnis Suprantu, koks mano elgesys yra priimtinas, kodėl svarbu laikytis susitarimų dėl elgesio, stengiuosi bendrauti pagarbiai, mokausi tarpininkauti sprendžiant nesutarimus.	veiklą, patirtą nuotykį, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, pradėdami kuria pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Vaikai bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunicuoja siekdami savo tikslų, o nesuprasti, palaikomi mokytojo, pakartoja, performuluoja, paaiškina tai, ko nori, tikisi.
---	--

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ (gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių) TVARUS SANTYKIS SU SAVIMI (pozityvus požiūris į save)	
Pasiekimų sritis	
Vertybė nuostata	Nusiteikęs gerbti save, valdyti savo elgesį
Esminiai gebėjimai	Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo gairės
3 žingsnis. Kalbėjimas su savimi ir suaugusiojo pagalba man padeda laikytis suprantamų susitarimų ir jų laikytis. Džiaugiuosi didėjančiomis savo galimybėmis.	Mokymiesi tinkamo elgesio vaikai bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.). Vaikai siūloma, rodomas pavyzdys atsižvelgti į kito prašymus ar susitarimų laikymąsi; Kasdieninėse situacijose apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo - „aš pats“. Empatiškai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, vaikas stengiasi suprasti savo poreikių ženklus ir į juos reaguoti.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo gairės
4 žingsnis. Mokausi laikytis susitarimų, numatau netinkamo elgesio pasekmes. Domisi savimi 5 žingsnis. Kai veikla įdomi, laikausi kasdienių susitarimų ir taisyklių. Suprantu, kad aš buvau, esu ir visada būsiu tas pats asmuo, apažįstu save nuotraukose. 6 žingsnis. Siekdamas tikslo, gebu atidėti kai kurių norų patenkinimą, lengvai priimu dienos ritmo pasikeitimus. Teigiamai vertinu savo savybes ir gebėjimus, pasirenku, kaip elgtis.	Vaikai sutelkia dėmesį ir deda pastangas atlikti reikiamus veiksmus, auginančius jų savarankiškumą (dienos rutinos, veiklų metu, teigiamų santykių kūrimą, laikantis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių). Suaugusiajam aiškinant suprantama keliamus lūkesčius savo elgesiui skirtingoje aplinkoje ar situacijoje (grupėje, lauke, išvykoje, bendruose renginiuose, veiklose ar laisvalaikio metu). Prisimena pats ir primena kitiems elgesio taisykles, gali paaiškinti jų prasmę, naudą. Kartu su mokytoja ir kitais bendraamžiais kuria savo grupės taisykles. Skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodo savo poreikius, pomėgius, interesus.

APLINKOS PAŽINIMAS – socialinė ir kultūrinė aplinka	
Pasiekimų sritis	Nori pažinti ir suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.
Vertybinė nuostata	Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos kultūrinius objektus, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.
Esminiai gebėjimai	Ugdymo(si) gairės
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Vaikai stebi šalia esančius bendraamžius ir suaugusiuosius, reaguoja į jų mimiką. Skirtingose situacijose reiškia emocijas, reaguoja į kitų asmenų nuotaikas ir jausmus. Veikdamas vienas ar drauge su bendraamžiais ar suaugusiais (matydamas, lieddamas) pažįsta daiktus bei supranta jų paskirtį (žaidžia šukomis, šaukštais), patiria, kad daiktai turi požymius (spalvą, tekstūrą). Žaidžia žaidimus, skatinančius orientuotis aplinkoje („Kur yra mano žaislai?“, lavina vietos suvokimą). Varto nuotraukų albumą ir palaipsniui įsitraukia į diskusiją apie nuotraukose matytus, užfiksuotus vaizdus Kartu su šeima dalyvauja šeimos dienai skirtuose renginiuose, išvykose, žaidžia savo šeimos ir kitų šeimų siūlomus žaidimus.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Atpažįstu patiriamus kitos nei mano kultūros reiškinius ar daiktus, noriai įsitraukiu į savo kultūrinės aplinkos tradicines veiklas. 5 žingsnis. Pavaizduoju ir pasakoju, kuo mano šeimos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristatau savo aplinkos man žinomus objektus ir vietas. Pradedu suvokti įvykių chronologiją. 6 žingsnis. Pasakoju apie kai kurias savo ir man žinomas kitų kultūrų šventes. Domiuosi įvairiomis profesijomis. Vartoju žodžius praeičiai, dabarčiai ir ateičiai, metų laikams nusakyt.	Aptaria tradicines šventes, padedamas suaugusiojo noriai joms ruošiasi ir aktyviai dalyvauja. Didžiuojasi ir pasakoja apie savo šeimą, artimuosius, tiksliai įvardina šeimos narius. Bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais, pasako kur gyvena, su kuo gyvena, kokių žinomų kultūrinių, gamtos objektų yra netoli namų. Dėliodamas paveikslėlius, piešdamas, pasakodamas suvokia tam tikrų įvykių kasdienybėje chronologiją. Vaikai kalba apie papročius, šeimos tradicijas, šventes, žino švenčių eiliškumą (savo gimimo dieną, tėvų, kitų šeimos narių, Velykos, Kalėdos). Žaidžia kūrybinius vaidmeninius žaidimus, pasako, kur dirba tėveliai, seneliai, įsivaizduoja, pasakoja, klausinėja įvairias profesijas. Kartu su mokytoju, naudojant įvairius šaltinius tyrinėja kitų kultūrų reiškinius, daiktus, tradicijas, lygina su savo šeimos tautos tradicijomis. Įvairiais būdais smalsaudami pristato tam tikrą žinomą objektą ar vietą (savo ar kitos šalies, savo gyvenamosios vietos ir kitus). Suaugusiojo skatinamas domisi savo ir kitų kultūrų simboliais. Domisi ir teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius. Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, tautybė, šalis. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs,

	pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių. Žaisdamas tikslingai mokytojo parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių. Dalyvauja pažintinėse išvykose, virtualiuose savo gatvės, rajono, miesto ar šalies tyrinėjimuose, mokytojo paskatinti reiškia idėjas, kaip galėtų prisidėti prie jų išsaugojimo.
--	---

Pasiekimų sritis	KALBŲ SUPRATIMAS (gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raiską)
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą.
Esminiai gebėjimai	Klausosi ir suprantą kitų kalbėjimą.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Trumpam sutelktu dėmesiu, reaguojau į (ne) žodinių bendravimą, pasikartojančius judesius, vaizdus, muzikinių ritmą, skaitymą. 2 žingsnis. Klausausi kitų kalbėjimo. 3 žingsnis. Trumpam susikaupiu ir reaguojau į kitų kalbėjimą, kūno kalbą. Suprantu kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių poveikslėlių, ženklų prasmę	Vaikai yra įtraukiami į situacijas ir stebi, kaip juda žaisliukai, ką veikia, kokius garsus skleidžia, bando žaisti savarankiškai. Klausinėjant, žaidžiant kartu skatinami kalbėti, pasakoti, tarti žodžius, juos papildant kūno kalba. Vaikai klausosi suaugusiojo skaitomo trumpo teksto, pasakos, kuriose kartojasi tie patys žodžiai, atliepia supratimą kūnu, žodžiais. Kalbėdami su suaugusiuoju, bendraamžiais naudoja trumpus sakinius. Suprantą paprastus sakinius, atsako į klausimus, susijusius su girdėta informacija.
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Išklausau ir reaguojau į tai, kas man sakoma, suprantu ir reaguojau į klausimus, kelis vieną po kito sekančius prašymus, suvokiu (ne)verbalinius raškos būdus, pradėdau suprasti perkeltinę prasmę, atpažįstu, kai kalbama ne gimtąja kalba. 5 žingsnis. Stengiuosi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Atpažįstu, kokie atskiri raškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. 6 žingsnis. Klausausi draugų ir savo kalbos įrašų; suprantu pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę; suprantu keletą	Kasdieninėse situacijose vaikas reaguoją į klausimus „kodėl“, „kaip“, „koks“, gali išreikšti mintį, jausmą skirtingais būdais (vaizdiniu arba garso kūrinio, kūno kalba, žodine ir simboliu raška). Kuriamose komunikacinėse sąveikose su suaugusiuoju suprantą žodžiu, vaizdu, muzikos garsu, mimika, judesiu perteikiamą prasmę. Vaikai žaisdami vaidmeninius ir kt. žaidimus, kasdieninėse situacijose kalbasi telefonu „užsienio“ kalba, atsako į klausimus, suvokia prašymus ar neverbalinę kitų kalbą. Mokytojo siūlomos veiklos – meninio stiliaus tekstų skaitymas, klausymas, aptarimas, apsakojimas ar perteikimas vaidinimu, iliustravimu ir kt. – skatina vaikų gebėjimą suprasti pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, vaizdingą ir perkeltinę kalbą. Vaikai susipažįsta su kalbų įvairove klausydamiesi mokytojo parinktų kitų kalbų garso įrašų, girdėdami tarmes, svečių iš kitų šalių kalbą, stebėdami bendravimą ar patys bendraudami

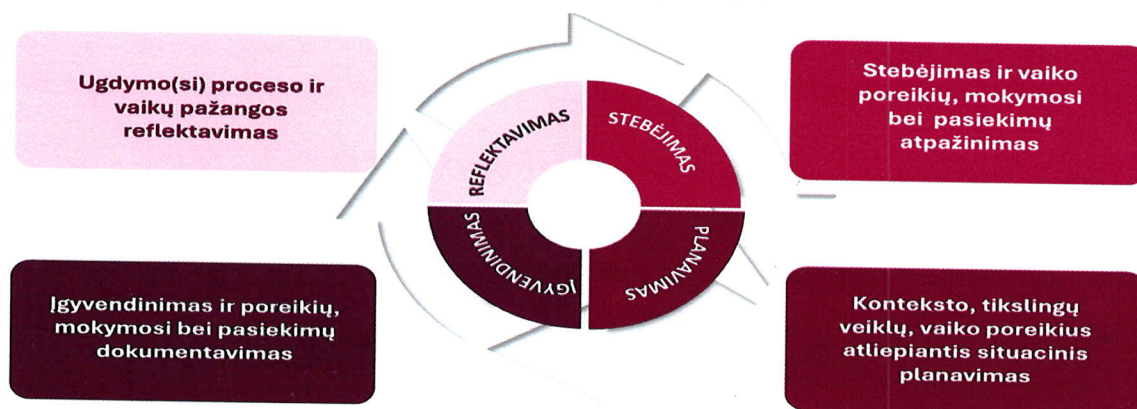
artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Atpažįstu, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį.	gestų kalba. Jie supranta kalbą kaip simbolių sistemą, žyminčią daiktus, reiškinius ir veiksmus. Žaisdami vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įsitraukdami į kūrybines veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudami su svečiais ir jungdamiesi į tinklus su vaikais iš kitų šalies regionų ar šalių, vaikai ugdo kalbų įvairovės suvokimą ir formuoja savo kalbinę tapatybę. Jie mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kitą kalbą, klausydamiesi skaitomų istorijų, skaitydami dvikalbes ar daugiakalbes knygeles bei žiūrėdami filmukus.
Pasiekimų sritys	KALBINĖ RAIŠKA (gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį)
Vertybinių nuostatų	Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį,
Esminiai gebėjimai	Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja.
Augantys vaikų pasiekimai (1-3 ž.)	Ugdymo(si) gairės
1 žingsnis. Išreiškiu emocijas ir poreikius garsais, gestais, mimika, daug čiaušku, kartoju, mėgdžioju. 2 žingsnis Kartoju naujus žodžius, gestus, bendraudamas vartuju garsažodžius, trumpus žodžius, žodžio ir gesto, dviejų žodžių sakinius, kūno kalbą; 3 žingsnis. Kalbu 2-3 žodžių vientisiniais sakiniiais, klausinėju ir atsakau į paprastus klausimus, pats inicijuojų pokalbius, vartuju kelias mandagumo frazes, tinkamai vartuju kai kurias gramatines formas, kartoju eiliuotų tekstų fragmentus, mėgdžioju rašančiuosius.	Kasdieninėse situacijose, žaidimuose vaikai stebi, bando atkartoti paprastus judesius ir garsus. Mokytojo padedami tyrinėja, stebi kūno kalbą, mėgdžioja išgirstus garsus, mokytojo klausinėjami mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į klausimus, prašymus, reaguoja į kūno kalbą. Žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Vaikai įsitraukia į pokalbius įvairiose situacijose – kasdienėje rutinoje, veiklose, įvykiuose – ir aplinkose, tokiose kaip grupė ar laukas, lavina kalbinius įgūdžius. Kartu mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge, mokytojų sukuriant klausymosi aplinką įvairovę (ryto rate, dviese su mokytoju, bendraudami su kitais vaikais).
Augantys vaikų pasiekimai (4-6 ž.)	Ugdymo(si) gairės
4 žingsnis. Kalbu pats sau ir kitam, klausinėju, užkalbinu, prašau, kreipiuosi, laikydamasis elementarių kalbinio	Įsitraukdami į bendravimą su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, vartodami sudėtingesnius ir rečiau vartojamus žodžius pasakoja ką veikė, ką veikia dabar, ką veiks.

bendravimo normų; kalbu ir pasakoju apie tai, ką jaučiu/iau veikiu/ei; 5 Žingsnis. Natūraliai kitiems kalbu apie tai, ką žinau, veikiu ar veikia, kas vyksta ar vyko, ko noriu, tikiuosi, nesupratus paaiškinu; bandau susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. 6 Žingsnis. Išsaku savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, aiškinuosi, diskutuoju; tinkamai pradėdau plėtoju, keičiu ir baigiu pokalbį; vartoju vaizdingus, mandagumo, klausinėju, plėtoju, baigiu pokalbį, bandau komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.	Kryptingų ir vaikų raidos skirtumų atliepančių ugdymosi veiklų metu drąsiai veikia, diskutuoja, kalba su suaugusiais ir bendraamžiais. Kalbėdamiesi tarpusavyje, žiūrėdami tikslingai parinktą vaizdo medžiagą kalba, ką žino, kas vyksta, ko tikisi ir pan. Mokytojas kurdamas atitinkančias ir vaikų žodinį ir nežodinį bendravimą skatinančias sąlygas, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus, vaikai turi sąlygas išsakyti mintis, diskutuoti, kitaip komunikuoti, taip pat ir su kitakalbiu. Mokytoja, naudodama žodinę rašą iliustruojančias ar ją papildančias vaizdines ir kitais pojūčiais suvokiamas ugdymo(si) priemones skatina vaikus pasakoti, ką jaučia, ką veikia, apie ką svajoja, ką siūlo ir pan. Aiškintis, argumentavimas, reflektavimas taip pat padeda gilinti vaikų supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones. Kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, kalbą siejant su kasdienia veikla, su aplinkos objektais, vaikams mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo Kuriami kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų kontekstai. Mokytoja stengiasi kurti ir palaikyti sąlygas atsirasti ir plėtoti skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, dialogui, pokalbiams, įvairiai žodinei ir nežodinei raškai, kalbų pažinimui, teigiamoms nuostatoms, susijusioms su kalbų ir jos formų įvairove. Šioje ugdymo srityje mokytojas veikia ir kaip tyrėjas (pasitiki vaiku, stebi vaiką, sudaro galimybes jo savivaldžiam, patirtiniam ugdymuisi). Mokytojas tikslingai parenka ir tam tikru būdu išdėlioja priemones, kurios kuria netikėtumo momentą, panaudoja ugdymui iššūkį, vaikų idėją. Naudojama mokykloje ar grupėje esama kalbų įvairovė, socialinių tinklų ir skaitmeninių technologijų teikiamos galimybės, vaizdinės ir garsinės priemonės. Taip palaikydamos ilgalaikį vaikų domėjimąsi. Naudojamosi ir kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, kylančiomis vidaus ir lauko aplinkose; vaikai mokykloje dalyvauja daugialypiuose kultūriniuose kontekstuose, kurių paskirtis – padėti kiekvienam kurti savo individualų tapatumą. Mokyklos aplinka yra erdvė nuolatiniams socialiniams ir kultūrinėms sąveikoms bei reiškiniams patirti, pažįstant šeimos, mokyklos grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės ir šalies bei globalaus pasaulio kultūrinius ypatumus ir vertybes. Pasinaudojama ir Vilniaus miesto gamtinėmis, socialinėmis, fizinėmis vaikų ugdymo sąlygomis. Suteikiamos galimybės laisvai rinktis veiklą, didinančią vaikų bendravimo aktyvumą. Diskutuojant palaikomas pokalbis su kiekvienu vaiku, laisvas pasakojimas, atsakymai į klausimus. Organizuojamos pažintinės – edukacinės išvykos (Vilniaus muziejai, parkai, bibliotekos, žymios kultūrinės, gamtinės vietos, edukacinės veiklos parkuose, gatvėse ir pan.). Švenčiamos bendros šventės, komunikuojama su kitų tautybių bendraamžiais. Kuriamą įtrauki ir saugi mokymosi aplinka, kurioje vaikai jaustųsi vertinami ir išgirsti. Kuria ugdymosi kontekstus sąlygojančius emocinį vaiko saugumą, įtraukia ir saugią mokymosi aplinką, kurioje vaikai jaustųsi vertinami ir išgirsti.
---	---

♦ 5. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS ♦

Siekiant pažinti kiekvieną vaiką, numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą priimant sprendimus dėl tolesnio ugdymosi, kryptingai planuoti, veiksmingai įgyvendinti ugdymo procesą, derinti vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), Mokykloje sukurta vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėsenos sistema. Ši sistema taip pat būtina siekiant puoselėti Mokyklos kokybės kultūrą.

Ugdymo procesas Mokykloje yra cikliškas (žr. 2 pav.). Kartu su ugdymo proceso numatymu ir planavimu būtinas ir vaikų poreikių atpažinimas. Kartu su ugdymo įgyvendinimu būtinas vaiko pasiekimų dokumentavimas. Kartu su ugdymo proceso tikslingumo ir veiksmingumo reflektavimu būtinas vaikų pažangos permąstymas.



2 paveikslas. Ugdymo proceso mokykloje cikliškumas.

Mokykloje mokslo metų pradžioje iki spalio 15 d. atliekamas planuojamasis vaikų pasiekimų įvertinimas (startinė pozicija). Šio proceso metu svarbu stebėti ir apmąstyti vaikų turimus pasiekimus ir numatyti kur judėsime toliau. Vaikų pasiekimai stebimi kasdieninėje veikloje (formuojamasis pasiekimų vertinimas) viso proceso metu. Mokytojai naudoja metodinę priemonę „Pasiekimų žingsneliai“, dokumentuoja reikšmingų konkrečiam vaikui epizodų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus, piešinius ir kt.), kas dvi savaites peržiūri sukauptus įrodymus, apmąsto, analizuoja, išskiria vertingus ugdymo požiūriu ir juos dokumentuoja. Mokytojas yra savo organizuojamo ugdymo proceso kokybės tyrėjas, vertinantis savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymosi pažangai.

Vaiko stebėjimo būdai, naudojami Mokykloje:

- trumpas, spontaniškas, neformalus, epizodinis vaiko stebėjimas;
- sistemingas vieno vaiko stebėjimas (tikslingai stebimas vaikas skirtinguose veiklos kontekstuose);
- individualus (atrankinis) stebėjimas (vieno vaiko tam tikrų sričių, pasiekimų stebėjimas); kai vaikas patiria ugdymosi iššūkių, o mokytojas ieško, kokie ugdymo būdai jam yra tinkamiausi.

Pasiekimai dokumentuojami analizuojant ir kaupiant svarbius ugdymo prasme konkrečiam vaikui jo dailės ar kitus darbų pavyzdžius, fotonuotraukas, video, audio įrašus. Kaupiami stebėjimo užrašai, epizodiniai įrašai. Svarbūs yra tėvų atnešti įrodymai (istorija, situacijos aprašymas, nuotraukos, video ir pan.). Medžiaga talpinama į elektroninį dienyną. Mokslo metų pabaigoje el. dienyne mokytojai fiksuoja vaikų pasiekimus diagramoje bei trumpais komentarais nurodo vaiko pažangą, stiprybes ir tolesnio tobulėjimo žingsnius.

Pasiekimų dokumentavimo medžiaga kaupiama vaiko pasiekimų aplankale (popierinis variantas) ir/ar elektroniniame dienyne. Vaiko pažangą pradedama fiksuoti ankstyvojo amžiaus grupėse, t.y. vaikui pradėjus lankyti Mokyklą. Su šia medžiaga susipažįsta ir tęsia pasiekimų stebėseną kitose pakopose dirbantys mokytojai.

Mokytojai nuolatos teikia vaikui motyvuojantį, įtraukiantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai įvairiomis formomis mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus.

Vaikų pasiekimai ir pažanga ne rečiau kaip 2 kartus per metus (ir pagal poreikį) aptariami su vaiko tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu (dalyvaujant vaikui arba be jo). Informacija apie vaikų pasiekimus ir pažangą aptariama mokytojų, švietimo pagalbos specialistų grupėse laikantis etikos reikalavimų 1 kartą per metus arba pagal poreikį. Tai padeda tobulinti mokyklos bei kiekvieno mokytojo veiklą, kuri tampa mokytojo – tyrėjo veikla.

Teisinė bazė. Ikimokyklinio ugdymo programa sudaryta, siekiant garantuoti svarbiausias vaiko teises, kurios užtikrintos Vaiko teisių konvencijoje (Vilnius, 1999). Programoje atskleidžiamas požiūris į vaiko ugdymą, jo gerovės užtikrinimą remiantis Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Vilnius, 2003), Geros mokyklos koncepcija (2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308), „Darni Europa – iki 2030 m.“, „Darnus vystymasis ir Lietuva“. Mokykla savo veiklą grindžia ir Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos, Švietimo, Mokslo ir Sporto ministerijos norminiais aktais, Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendimais, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, Švietimo, kultūros ir sporto departamento įsakymais bei kitais dokumentais.

◆ BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS ◆

Apibendrinant Mokyklos veiklos įsivertinimo duomenis, fiksuojant tėvų apklausos rezultatus, mokytojų fokus grupėse, diskusijose pateiktus pasiūlymus, atsižvelgiant į švietimo politikos pokyčius programa atnaujinama ne rečiau kaip kas 5 metai.

♦ NAUDOTA LITERATŪRA ♦

- Vilniaus lopšelio-darželio „Viltėnė“ internetinė svetainė: <http://viltene.lt/naujienos/>
- Vilniaus lopšelio-darželio „Viltėnė“ facebook: <https://www.facebook.com/www.viltene.lt/>
- Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. (2015). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras
- Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2024). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smsm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf>
- Ikimokyklinio ugdymo programos gairės (2023). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a?jfwid=f5arm3g7r>
- Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų švietimo aprūpinimo standartas. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. V-1374. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c0411990b27e11efbb3fe9794b4a33e2?jfwid=-14uio1wicc>
- Galkienė A., Nedzinskaitė-Mačiūnienė R. ir kt. (2023). Universalaus dizaino mokymuisi gairės. Prieiga per internetą: <https://tukstantmeciomokyklos.lt/wp-content/uploads/2023/11/Universalaus-dizaino-mokymuisi-gaires.pdf>
- Gamtininko kalendorius. Vilnius – žalioji Europos sostinė. Prieiga per internetą: <https://zaliasvilnius.lt/svietimo-programa/gamtininko-kalendorius/>
- „Žaismė ir atradimai“. Metodinės medžiagos rinkinys ikimokyklinio ugdymo pedagogams (2021). Prieiga per internetą: <https://emokykla.lt/metodine-medziaga/medziaga/perziura/286>
- Ugdomas(is) tvarumui. Vaikų užduotynai ir mokytojo knygos (2023):
- Šakaliukai atblokuoja tvarumo kodus
- Šakaliukai kuria daiktų atgimimo stebuklus
- Šakaliukai savaime atranda kelią į Žemės išlikimą
- Šakaliukai įveikia tvarumo iššūkius
- Šakaliukai ieško tvarumo lobių
- Aplink ekonomikos pasaulį su Šakaliukais
- Šakaliukai apkabina Žemę
- Šakaliukai gelbėja pasaulį menu. Prieiga per internetą: <https://www.sa.vu.lt/naujienos/1548-naujiena-pedagogams-nemokamos-metodines-priemones-tvarumo-tema-2>

Išvados apie mokyklos veiklos kokybę tėvų vertinimu:

Mokyklos stipriosios veiklos sritys:

■ **Sritis: Vaiko gerovė**

Rodiklis: 1.1. Vaikų psichologinis ir fizinis saugumas

Kriterijus: 1.1.1. Bendra grupės atmosfera pozityvi, grįsta maloniu bendravimu ir bendradarbiavimu.

Rodiklis: 1.2. Mokytojo sąveika su vaikais

Kriterijus: 1.2.1. Mokytojas skiria reikiamą dėmesį kiekvienam vaikui, remdamasis jo stipriosiomis pusėmis ir skatindamas jį ugdytis.

1.2.2. Mokytojas bendrauja taip, kad vaikai pasitikėtų savo jėgomis, didžiutuosi savo individualumu ir unikaliomis savybėmis.

1.2.3. Mokytojas kuria socialines sąveikas grupėje, kurios skatina vaikus savarankiškai veikti, mokosi bendradarbiauti.

■ **Sritis: Ugdymasis**

Rodiklis: 2.1. Spontaniška vaiko inicijuota veikla (aš pats)

Kriterijus: 2.1.1. Vaikai savo iniciatyva pasirenka veiklą ir priemones, įsitraukia į veiklą ir ją plėtoja.

Rodiklis: 2.2. Patirtinė vaiko veikla

Kriterijus: 2.2.2. Vaikai naudoja įvairius patirties kaupimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), skatinančius juos tyrinėti, eksperimentuoti, savarankiškai domėtis ir būti kūrybingiems.

■ **Sritis: Ugdymo(si) aplinka**

Rodiklis: 3.2. Socialinė-emocinė aplinka

Kriterijus: 3.2.1. Mokytojas kuria su kiekvienu vaiku prieraišų individualų santykį.

3.2.2. Aplinka yra turtinga įvairių socialinių sąveikų situacijomis (su kitais grupės vaikais, su tėvais, su kitais bendruomenės nariais).

■ **Sritis: Besimokančios organizacijos kultūra**

Rodiklis: 7.1. Mokyklos veiklos vadyba

Kriterijus: 7.1.2. Mokykloje planuojamos ir įgyvendinamos vaikams, darbuotojams ir tėvams skirtos priemonės vaikų adaptacijos laikotarpiui, perėjimui į pradinį ugdymą palengvinti.

7.1.4. Mokykla atvira pokyčiams, dalyvauja švietimo kokybės gerinimo projektuose.

Mokyklos tobulintinos veiklos sritys:

■ Sritis: Vaiko gerovė

Rodiklis: Vaikų psichologinis ir fizinis saugumas

Kriterijus: 1.1.2. Fizinė aplinka saugi ir pritaikyta vaikų poreikiams.

■ Sritis: 6. Bendradarbiavimas su vaikų šeimomis

Rodiklis: 6.1. Šeimos kultūros pažinimas

Kriterijus: 6.1.2. Ugdymo turinio ir vaikų ugdymosi patirties turtinimui mokytojas panaudoja turimas žinias apie vaikų šeimų kultūrinę įvairovę.

6.1.3. Mokytojas suteikia vaikų šeimų nariams galimybes mokytis vieniems iš kitų ir teikti tarpusavio pagalbą.

Rodiklis: Partnerystė su šeima

Kriterijus: 6.2.1. Mokytojas supažindina šeimas su ugdymo programa, artimiausiais tikslais ir tariasi dėl bendradarbiavimo tikslams pasiekti.

■ Sritis: Besimokančios organizacijos kultūra

Rodiklis: 7.4. Mokyklos savivalda

Kriterijus: 7.4.3. Tobulinant mokyklą atsižvelgiama į tėvų ir vyresniųjų vaikų nuomonę.

Parengta pagal: Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika (2021)

Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smsm.lt/projektai/wp-content/uploads/2022/02/IPUMokyklų-veiklos-kokybes-isiivertinimo-metodika.pdf>

♦ TURINYS ♦

1. PROGRAMOS BENDROSIOS NUOSTATOS	2
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	5
3. UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	6
4. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS	8
P R O G R A M O S T U R I N Y S	
VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: LANKSČIAI MĄSTANTIS, SĖKMINGAI BESIMOKANTIS	
UGDYMO SRITIS: TYRINĖJU IR PAŽĖSTU APLINKĄ	11
Matematinis mąstymas	11
Skaitmeninis sumanumas	13
Aplinkos pažinimas ir Aplinkosauginis pilietiškumas	14
Tyrinėjimas.....	16
Mokėjimas mokytis	18
Problemų sprendimas.....	19
VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: SVEIKAS, SAUGUS, PASITIKINTIS SAVIMI	
UGDYMO SRITIS: AUGU SVEIKAS IR SAUGUS.....	20
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai ir Tvarus elgesys ir vartojimas	20
Fizinis aktyvumas	22
Savivoka ir savigarba.....	24
Savireguliacija ir savikontrolė	25
Emocijų suvokimas ir raiška	27
VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: KOMUNIKABILUS, BESIRŪPINANTIS KITAIS	
UGDYMO SRITIS: AŠ KALBŲ PASAULYJE.....	28
Kalbų supratimas	28
Kalbinė raiška	30
VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: KŪRYBINGAS	
UGDYMO SRITIS: KURIU IR IŠREIŠKIU	32
Meninė raiška ir Tvarus vartojimas	32
Dailės raiška.....	33
Teatro raiška.....	35
Muzikos raiška.....	36
Šokio raiška.....	37
Estetinis suvokimas	39
Kūrybiškumas.....	40
Gebėjimas žaisti	41
VAIKO GALIŲ AUGINIMAS: BESIRŪPINANTIS SAVIMI, JAUTRUS KULTŪRINEI	
IR SOCIALINEI ĮVAIROVEI	
UGDYMO SRITIS: AŠ IR BENDRUOMENĖ	43
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais – tvarus santykis su kitais	43
Savireguliacija ir savikontrolė ir Tvarus santykis su savimi	44
Aplinkos pažinimas	45
Kalbų supratimas	46
Kalbinė raiška	47
5. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMOSI TĖSTINUMAS	49
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS.....	50
NAUDOTA LITERATŪRA.....	51
1 priedas. Išvados apie mokyklos veiklos kokybę tėvų vertinimu.....	52
TURINYS.....	54